

ZPRAVODAJ

obce Metylovice

Květen 2010

Mimořádné číslo k 65. výročí konce 2. světové války

ZDARMA

Vážení spoluobčané,
vítám Vás při četbě mimořádného vydání Zpravodaje obce, který vychází k 65. výročí konce 2. světové války. Byť to byla válka, která probíhala na všech kontinentech, v tomto čísle se dočtete převážně o tom, jak zasáhla naši vesnici, a jak bolestně vstoupila do životů a osudů zdejších obyvatel.

Mnohým způsobila rány, které se nezahojily dodnes.

Úvodem si můžete udělat představu, jak se projevila válka ve zdejší škole, jak ovlivnila dětství našich školních předchůdců. Odlehčeně vyznívají výpisky ze školních kronik z doby válečné. Zachovala protektorátní školní kronika z „opačného břehu“, je věcí opravdu ojedinelou. Nabízí se zajímavé srovnání, jak se znásilňují dějiny pod hlavní samopalou, a jak jsou hodnoceny po vítězném konci. Exkluzivní výpisky ze dvou souběžných školních kronik jsou toho jasným důkazem.

Více pohledů na poslední dny bojů a osvobození vesnice nabízí příspěvek kronikářky obce paní Marie Bartkové o konci války v Metylovicích. Kromě známých faktů, je obdivuhodná pátrací aktivita autorky, kterou musela v dávnější a nedávné minulosti vyvinout, aby získala přímá svědectví účastníků vzrušených dějů a rozkryla mnoho tajemství, které by jinak nenávratně pohltil čas.

Ústředním článkem tohoto mimořádného Zpravodaje je unikátní rozsáhlý materiál, rovněž od Marie Bartkové. Bohužel je velmi smutným shrnutím osudů všech 18 padlých metylovských občanů. Nově se můžete seznámit i s další devatenáctou obětí. Prolínají se zde tragické příběhy lidí, kteří šli vědomě s nasazením života za svým pevným životním krédem vlastenců a vojáků, (např. Ambrože Bílka, Bohumila Čupy), přes zodpovědné a věrné vlastence (např. bratry Bílkovy, Blažeje Onderku). Objevují se zde smutné osudy logicky vyplývající z běsu válečných, (Jan Sládeček, Bohdan Pitucha, Viktor Vašek), konče mladenci, kteří na konci války měli pouze tu smůlu, že byli jen v nesprávnou chvíli na nesprávném místě (Alois Pustka, Jan Svoboda). Aby oběť mrtvých nebyla zapomenuta, paní Marie Bartková, autorka příspěvku, musela oživit vzpomínky živých příbuzných, přátel, známých či sousedů na děje již dávno minulé.

Pro nedostatek místa se zde bohužel, jen okrajově, věnujeme záležitosti, jež je významně vzpomenua ve třech amerických a dvou českých publikacích, a to sestřelení americké bombardující létající pevnosti, letadla Boeing 17 G, které po sestřelení dopadlo na úpatí Ondřejníku v katastru naší obce. Smutný příběh je z konce prázdnin roku 1944. Dva z desítek spojeneckých pilotů tohoto letadla našli přímo u nás, či blízkém okolí, svou tragickou smrt. Na zadní straně tohoto Zpravodaje, můžete najít snímky z této události.

Těžký zásah válkou dostala u nás spolková a zájmová činnost. Nejvíce postiženou organizací v obci byla Tělocvičná jednota Sokol. O neskutečném vlastenectví mnoha členů Sokola se rozepisuje bezprostředně po válce kronikářka Sokolské kroniky, učitelka a vzdělatelka Sokola, paní Štěpánka Bílková, jedna z přímo perzekuovaných účastnic odboje.

Pokud se v tomto mimořádném Zpravodaji dočtete o převážně mrtvých hrdinech, nabízím rozhovor s žijícím odbojářem panem

Antonínem Vráblem. Ten měl už ve velmi mladém věku jasno, kde je správná strana barikády, byt na ní nepřijemně foukalo a doslova lítaly kulky kolem hlavy. Jeho nedávné ocenění ruským prezidentem Dmitrijem Medvěděvem je jen vyústěním víry v nekonečnou spravedlnost, jdoucí napříč věky.

Speciální poděkování však patří obecní kronikářce, paní Marii Bartkové, za aktivní a nezastupitelný přínos pro vydání tohoto mimořádného čísla Zpravodaje. Hodně pomohla i paní Růžena Vrbová z Obecního úřadu. Zároveň bych chtěl poděkovat i dalším metylovským občanům, podílejícím se na vzniku tohoto speciálu. Toto vydání vzniklo s laskavým svolením Zastupitelstva obce a především pana starosty Lukáše Halaty.

V dohledné době najdete texty a snímky použité v tomto vydání mimořádného Zpravodaje i další rozšířené příspěvky na obecních internetových stránkách www.metylovice.cz v odkazu Historie a památky.

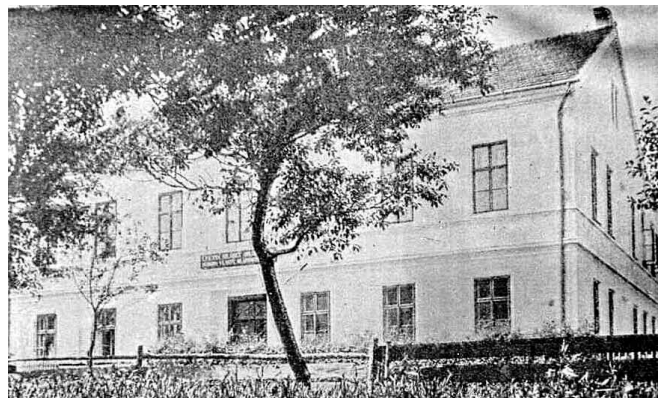
Milan Hajdušek

VÁLEČNÉ ŠKOLNÍ KRONIKY

Do první školní kroniky v Metylovicích se psalo od roku slavnostního otevření naší současné školy; od září 1878 nepřetržitě do roku 1939. Pak je tato Pamětní kniha, na rozkaz německých úřadů zapečetěna a uložena v archivu.

Další zápis je už do nové knihy Volksschule in Quittendorf, Schulchronik vom 14. juli 1942. Překládat myslím netřeba. V knize jsou vždy s měsíčním intervalem popsány nejdůležitější záznamy ze života školy. Zápisky na 25 stranách končí dubnem 1945.

Vybral jsem z této nuceně vedené Školní kroniky vždy jednu či více události, které ukazují ducha doby a dokreslují atmosféru obyčejné vesnické školy v čase celosvětové válečné vřavy.

Stará škola před válkou

Výpisky z protektorátní školní kroniky

Říjen 1942

Do učitelské knihovny byly zakoupeny tyto knihy: K. H. Frank: „Čechy a Morava v Říši“, za 10 K; Dr. Josef „Čechy a Morava v rámci německých dějin“, — 6 K.

Správa školy odebrává: časopis Böhmen und Mähren, Wermacht, Pestrý týden, Mladý svět, Malé noviny a Wir lernen Deutsch.

Z úředních výnosů a příspěvů zaslouží zvláštní pozornost o služebním pozdravu veřejných zaměstnanců zdviženou pravicí, o kárném řízení proti politicky nespolehlivým zaměstnancům.

Listopad 1942

Docházka ve škole velmi poklesla. Příčinou byl velký nedostatek obuvi u dětí vyšších tříd. Provedený soupis ukázal, že 33 dětí nemá vhodné obuvi a v trvale chladných listopadových dnech nemůže navštěvovat školu.

Prosinec 1942

Sběr odpadků za prosinec 7 kg papírů, 6 kg železa, 4 kg textilií

Leden 1943

Ve všech třídách bylo žactvo poučeno o významu 30. ledna pro německý národ, kdy před 10 lety převzala NSDAP moc v rozvráceném Německu

Únor 1943

Do žákovské knihovny darovalo ministerstvo školství 2 knihy: Jan Zlom: „Adolf Hitler“ a bří Grimové: „Pohádky bratří Grimů“.

Březen 1943

Byl zosířen dozor nad dětmi mimo školu a to hlavně zákazem zdržování se dětí před hostinci a na okresní cestě a důrazně připomenut zákaz docházky do místního kina na představení, která nejsou dětem přístupná.

Duben 1943

Na 20. duben 1943 připadly 54. narozeniny Vůdce Velkoněmecké říše Adolfa Hitlera. Žactvo všech tříd vyslechlo slavnostní radiový projev ve zvláštní relaci školského rozhlasu, kde mu byl podán úžasný vzestup a životní dílo tohoto velkého německého muže.

Květen 1943

K svátku matek, který připadl na neděli 16. dubna, zakoupeny byly od Okresní péče o mládež v Místku vkusné knížečky po 1 K a darovány maminkám.

Červen 1943

Dne 4. 6. bylo vzpomenuo prvního výročí tragického úmrtí SS Obergruppenfuhrera a generála policie R. Heidricha, který zemřel po atentátu při plnění idejí Nového Německa.

Dne 14. července bylo vzpomenuo učitelstvem a žactvem zdejší školy v poslední vyučovací hodině 71. narozenin p. státního presidenta dr. Emila Háchy. Školní rok 1942/43 byl ukončen ve středu dne 14. července. Toho dne proveden předběžný zápis a výsledek se jeví takto:

1. třída — 28 dětí, 2. třída — 56 dětí, 3. třída — 34 dětí, 4. třída — 52 dětí, celkem 84 chlapců a 86 děvčat = 170 dětí.

Srpen 1943

Výnosem p. zemského presidenta pro Moravu ze dne 25. 8. 1943 byl začátek školního roku 1943/1944 odložen do 15. 9. 1943 následkem vyskytnutí se onemocnění dětské obrny.

Září 1943

V učitelské poradě při zahájení školního roku byly přiděleny třídy: 1. tř. vyučuje Věra Lásková, 2. tř. Božena Kociánová, 3. tř. Vladimír Dušek, 4. tř. Evžen Cedivoda.

Říjen 1943

Školní sbírka na německý Červený kříž byla konána od 20. do 30. října 1943. Od 168 žáků bylo vybráno 272,30 K, průměr na jednoho žáka 1,60 K. Částka 272,30 K byla odeslána na šekový účet. Mezi členy učitelského sboru bylo vybráno 25,20 K.

Listopad 1943

Pracovní kroužky z němčiny. Dne 29. listopadu 1943 byl zřízen pracovní kroužek pro prohloubení vyučování němčiny. Vedoucím kroužku byl určen, p. okresním školním inspektorem, Evžen Cedivoda

Prosinec 1943

Sběr odpadků činil v měsíci prosinci 27 kg kostí, 40 kg papíru, 6 kg hader, 7 kg železa, 5 kg gumy. Nejlepší sběrač: Miloslav Liberda, žák 3. třídy.

Leden 1944

Kurs protiletectké obrany. Ve dnech 6, 7, 8. ledna 1944 se konal kurs protiletectké obrany pro učitelstvo všech škol. Členové učitelského sboru se zúčastnili ve Frýdlantě n. O.

Únor 1944

Zavedení filmu, diapositivu a gramofonových desek do vyučování na školách. Všeobecný pokrok ve vývoji učebních pomůcek a taky zvýšené požadavky kladené na školu i učitelstvo si vyžádaly zavedení nových technických pomůcek do vyučování. K zajištění potřebných prostředků byl zaveden příspěvek na učební pomůcky. (Výnos minist. školství z 30. 11. 1943). Příspěvek na učební pomůcky činí jednotně 8 K ročně pro žáka. Příspěvek je povinný a může být vyváděn nuceně.

Březen 1944

Školní docházka činila v měsíci březnu v průměru 90 %. Zdravotní stav žactva byl stále ještě neuspokojivý. Ve všech třídách se vyskytly nové případy průšních žláz. Ve 2. třídě vyskytl se nový případ spály. Docházka žáků se zhoršila i tím, že následkem sněhových vánic se staly cesty po několik dnů neschůdnými.

Duben 1944

Letní čas. V noci z 2. na 3. dubna 1944 byl zaveden v Protektorátě Čechy a Morava letní čas.

Květen 1944

Ministerská inspekce. Dne 5. května 1944 byla vykonána na zdejší škole ministerská inspekce. Inspekci provedl v němčině a zeměpi-se ministerský inspektor Leichner.

Červen 1944

Očkování proti neštovicím a proti záškrtu. Dne 6. června bylo provedeno očkování 12letých žáků proti neštovicím. Dne 13. června byly všechny děti od 12 do 14 let naočkovány proti záškrtu. (Anatolixin, dávka 0.3). Výjimku činili pouze žáci očkováni v roce 1942 nebo 1943. Obě očkování provedl dr. Faix, obvodní lékař z Frýdlantu n. Ostravicí.

Červenec 1944

Spoření. Děti spořily ve školním roce 1943—44, stejně jako v minulém roce u Místecké spořitelny, odbočky ve Frýdlantě n. O. a ušetřily 9 350 K. Spoření bylo prováděno ve formě kupování úsporných známek.

Srpen 1944

Prázdninové zasazení učitelů ve školním roce 1943—44. Učitelé zdejší školy vykonávali ve smyslu nařízení školního úřadu čís. 47/1/1944 ze dne 14. 7. 1944 o prázdninách pomocné práce na obecním úřadě a při pilných žňových pracích. Dovolena pro rok 1944/45 byla stanovena na dobu 14 dnů.

Září 1944

Školní rok 1944—45 začal 5. září 1944. Počet zapsaného žactva do tříd a oddělení: 1. třída — 29 žáků, 2. třída — 61 žáků, 3. třída — 52 žáků, 4. třída — 28 žáků, celkem 94 chlapců, 88 děvčat = 180 žáků.

Říjen 1944

Pracovní zasazení učitelů po dobu války. Od 1. října vyučují na zdejší čtyř třídní škole se 180 žáky jen dva učitelé. Učitel Evžen Cedivoda byl zasazen do práce po dobu války jako pomocný dělník při stavbě železniční vlečky ve Vsetíně. Učitelka Božena Kociánová byla zasazena rovněž do práce jako pomocná dělnice ve zbrojovce ve Vsetíně.

Stravovací stanice při zdejší obecní škole. Dne 20. října byla obnovena stravovací stanice při obecní škole. Výdržovatelem je rodičovské sdružení za podpory okresní péče o mládež. Počet stravovaných dětí činí 50. Dětem je podáván čaj, marmeláda, tvaroh, syrečky a ovoce. Přesnídávka je dávana dětem třikrát týdně.

Listopad 1944

Nové přidělení tříd. 1. třídu vyučuje Vilemína Vymětalová, 2. třídu řídící učitel Vladimír Dušek, 3. třídu uč. Jana Balašová a 4. třídu uč. Božena Kociánová, která se vrátila 6. listopadu z pracovního nasazení zpět do školní služby.

Prosinec 1944

Školní docházka. V tomto měsíci bylo vyučování až do 21. prosince, kdy nastaly vánoční prázdniny. Školní docházka činila 95,8 %. Zdravotní stav žactva byl dobrý.

Leden, únor, březen 1945

V těchto měsících se pro nedostatek otopu na školách nevyučovalo. Jen v měsíci únoru a březnu docházely si děti dle nařízení okresního školského úřadu jednou v týdnu pro úkoly. Poněvadž se

toto nařízení ukázalo úplně nedostačující, změnil si učitelský sbor toto nařízení ve vyučování a tak se děti dvakrát v týdnu po celé půldne vyučovaly. Válečná situace se stále přirostovala, nálety neustávaly a z východu k nám vanula naděje nového blížícího se jara, které nás opět pozvedne z ponížení k radostnému životu.

Duben 1945

Dne 4. dubna bylo zahájeno pravidelné vyučování. Děti, které byly po celou zimní dobu bez vyučování, mnoho zapoměly, takže se muselo začít znovu od základů.

Sběr se konal, ale sebraný materiál zůstal neodvezen.

Děti z metulovské školy — 1940

Tím končí se záznamy, které v době nesvobody byly zapisovány mnohdy proti vůli pisatelů, jen na nátlak a nařízení úřadů řízených Němci.

Tato poslední věta v této kronice je však jistě o něco starší a vše vysvětluje.

Po osvobození od německé nadvlády vede původní kroniku vytříbeným stylem i písmem paní řídící učitelka paní Lidmila Müllerová. Jeden z prvních zápisů je následující:

„Konečně po šesti letech znovu činíme záznamy do této pamětní knihy naší školy. V době nesvobody trpěla nejvíce škola. Co křivd a bezpráví bylo napácháno za těch šest let. Celé knihy budou o tom psáti. Kolik škol bylo zavřeno, kolik učitelů a profesorů popraveno a umučeno, stohy učebnic, obrazů a knih spáleno nebo zničeno ve stoupách papíren.

Vyučování muselo býti přizpůsobeno vládnoucímu duchu — němčina byla na prvním místě. Již v první třídě byly jí věnovány 4 hodiny týdně a od druhé třídy 7 až 8 hodin týdně. Jazyk český byl jen popelkou ve škole. Dějinám se nevyučovalo od roku 1941/1942 vůbec, aby čeští učitelé jimi neudržovali v dětech ducha národního. Zeměpis se omezil jen na učení o německé říši.

Úřední knihy a zápisy musely se vésti německy, nápisy na školách byly jen dvojjazyčné — ovšem první německy — i v třídách a na chodbách. V kabinetech zavládl říšský duch. Nebylo obrázků, na němž by nebyl dvojjazyčný nápis. Knihovny učitelská a žákovská byly stálými censurami ochuzeny o nejlepší díla. Obrazy dějepisné, které představovaly děje z českých dějin musely býti odevzdány nebo zničeny. O všech těchto censurách se psaly protokoly.

Školní kronika byla zapečetěna a uložena v archivu. Nová kronika, která byla na škole zavedena, měla jen záznamy psané v duchu tehdejší doby. Časté inspekce se přesvědčovaly o smýšlení školy.

Ale uvědomělý učitel si vždy našel cestičku k srdci dětí a vkládal jim do duši lásku k vlasti. K vlastní ponížení, zdeptané, ale neporobené“ . L. Müllerová, říd. učitelka

Tato řídící učitelka ji zpětně dopisuje od počátku války až do konce školního roku 1944/45.

Mimochodem 3 válečné školní roky 1942—1945 jsou tedy rozdílně vedeny v obou kronikách. K dispozici jsou tak různé výklady identických situací.

Následující školní rok, první v osvobozené vlasti, je již psán aktuálně v reálném čase.

Milan Hajdušek

METYLOVICE V DOBĚ VÁLEČNÉ — DNY OSVOBOZENÍ

Rok 1939 — středa 15. března, nepříjemný den, padal mokřý sníh. Ráno ohlásil rozhlás okupaci již rozpadlé Československé republiky. Byl vyhlášen Protektorát Čechy a Morava.

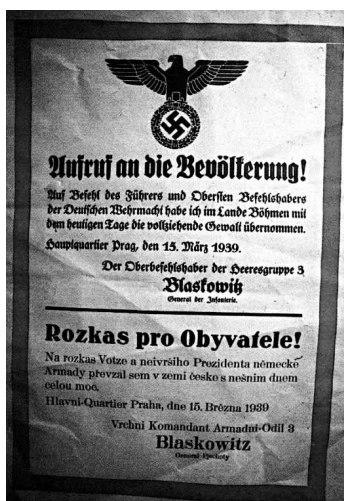
Přestože v obci nebylo tehdy ještě mnoho přijímačů, zpráva se rychle rozšířila „ústním podáním“. Německé jednotky během dopoledne obsadily kraj. Všude se objevily německo-české plakáty, které podepsal německý generál Blaschowitz a které vyzývaly občany ke klidu a odevzdání zbraní.

První vylepenou vyhláškou v Metulovicích byla tzv. Rechts fahren! (Jízda vpravo!)

Krátce nato následovaly další vyhlášky, např. užívání německého a českého označení měst a vesnic (Metulovice — Quitendorf), zavedení jednotné měny s označením K, zavedení letního času, zatemňování aj.

Protektorát je podivný státní útvar, má svou hlavu — státního prezidenta, který nedisponuje žádnými pravomocemi, má svou vládu, která je zcela podřízena německým orgánům.

Prostoru Čech a Moravy je přidělen úkol zásobování jiných částí Velkoněmecké říše a bojišť. Dlouhodobým cílem bylo původní obyvatelstvo protektorátu poněmčít, odsunout nebo zlikvidovat.

15. březen 1939 — Rozkaz pro obyvatele

Metulovice před válkou

1. září 1939 byla fingovaným útokem na německý vysílač ve slezské Gliwici zahájena

2. světová válka, již se zúčastnila většina států světa a jenž se stala s více než 60 miliony obětí dosud největším a nejvíc zničujícím válečným střetnutím v dějinách lidstva.

Válka v Evropě skončila vítězstvím spojeneckých vojsk 8. května 1945, kdy vstoupila v platnost bezpodmínečná kapitulace německých ozbrojených sil.

Prošlo více než 6 apokalyptických let. Naše pozornost však bude nasměrována k samotnému konci této války v naší vesnici. Metulovice samotné byly osvobozeny Rudou armádou v sobotu 5. května 1945.

Pomalou ubývá pamětníků. Chci tyto události alespoň částečně připomenout. Jednak uvádím střípky vzpomínek paní Barbory Kožuchové, roz. Sigutové, Ludmily Mihaliakové, roz. Závodné, a Ludvíka Mužného. Dále čerpám z písemného záznamu, který o posled-

Pohled přes okno na německé děla před Obecním hostincem

ních dnech války a dnu osvobození napsali tehdy mladí kluci, dnes již zemřelý Bohuslav Halata a František Michalec. Nejvíce materiálu jsem získala v deníku pana Ondřeje Lepíka, legionáře z I. světové války a starosty obce.

Paní Barbora Kožuchová, nar. 1918 vzpomínala: Pár dnů před osvobozením k nim nastěhovali tři Němce. Dva vojáci spali na jednom lůžku, důstojník na „prašťáku“. Na dvoře měli nákladní auto, ve chlívě koně. Pro oběd si chodili na Čihadlo s pětilitrovou baňkou. Trochu pojedli, zbytek vylili. Když důstojník viděl, jak perou prádlo na valše, řekl, že jejich ženy takovou práci nedělají. Choval se slušně, ale o prezidentu Benešovi říkal, že je to „Grosse Lump“. Starší z vojáků jednou plakal, že má doma rodinu a ani neví, jestli je naživu. Když si zapískal melodii „Ta naše písnička česká“, druhý voják hned křičel, že ho udá. V obci se začalo povídat, že je slyšet střelbu z Těšína a že jsou tam Rusové, Němci se rychle stěhovali pryč. U Šiguta nechali své hrnky, stejně prý nevědí, jestli dojdou domů.“

„Maminka šla ráno v 6 hod. odevzdat mléko do sběrný a přišla s tím, že vyhodili most na dolním konci do povětří. Její muž i manžel její kamarádky se tam běželi podívat. Měly o ně strach a tak stály na verandě a vyhlížely je. Vesnicí projelo také několik ruských vojáků na koních. Měli kytice šeráků, kterými je lidé vítali. Ale odpoledne už šly vesnicí zvěsti, že berou seno a hodinky. Její teta nechala na verandě deštník a pak už jen zahlédla, jak ho odnáší ruský voják.

Vyhozený most přes Olešnou na Dolním konci 5. 5. 1945

V domě se pak ubytovali dva vojáci. Jeden se jmenoval Viktor. A hned „davaj vodku“. Manžel přinesl láhev alkoholu a půlky. Skleňičky odmítli a pili z hrnků. Jeden Rus se chodil dívat, jak pracují v řemenářské dílně a varoval je: „až budete pod námi, nebudou žádné dílny. Všichni musíte do práce, děti dáte do útulku“. Samozřejmě mu nevěřili.

Ludvík Mužný vyprávěl, že obyvatelé obce považovali za důležité připravit se na blížící se frontu. I on upravil svůj sklep tak, aby se v něm dalo přespat. Místo, určené k přespaní, vystlal slámou a přichystal bednu pro nejnnutnější věci. Fronta se blížila. Němečtí vojáci

připravili nálož ke zničení mostu na dolním konci. Lidem v okolních domcích sdělili, aby se v šest hodin ráno připravili na výbuch. Upozornili je, aby otevřeli okna a raději se na krátkou dobu odstěhovali. Mluvili česky, možná byli ze Sudet. Když přišli Rusové, hledali ubytování. Přišli i k němu. Světnice byla vystěhovaná a tudíž působila neútluně. Podívali se na ni a se slovy „eto plochaja komnata“ odešli.

Podle výpovědi místních varoval místní farář Václav Ingr hned v nadšených dnech po osvobození občany před nekritickým nadšením a obdivem Sovětského svazu. Varoval, že se teprve ukáže, jaký bude další vývoj. Mnozí mu to tehdy měli za zlé. Později se ukázalo, že měl pravdu.

Paní Ludmila Mihaliaková, nar. 1930, vypovídá: „Seestra Alička narazila před koncem války v lese na tři Rusy a dovedla je domů na Čuppek. Rodiče je schovali ve sklepě ve chlívě v hromadě listů pro podestlání kráve. Hned vedle byl sklep na dřevo a dalo se jím projít ven. Jednou se v kuchyni objevili Němci. Přišli bez ohlášení a do kuchyně vešli dveřmi ze sklepa. Bylo jich asi sedm, měli krosny a dráty, zřejmě spojaři. U rodičů by se v té chvíli krve nedořezal. Němci se utábořili na tak zvané verandě, odkud byl dobrý výhled až k Ostravě. Mezi verandou a sklepem byly jen trámy a prkna. Rusové se tedy nesměli v listí příliš hýbat, bylo by to slyšet.

Radostné vítání prvních ruských vojáků na Dolním konci

Tatínek Závodný odcházal brzy ráno na vlak do Pržna. Jezdil do práce a vracel se k večeru. A maminka byla celé dny sama s dětmi, Němci a Rusy v jednom domě. Vždy, když šla dojit, vložila do hrotku nenápadně chleba, brambory a šla dojit. Němci se chovali slušně, mluvili napůl německy a napůl polsky. Když se fronta přiblížila, odešli, ale předtím hodili před budovu granát, který rozbil na verandě všechna okna. Hned jak definitivně odešli, vyvěsil pan Závodný na střechu československý a sovětský prapor. Jak se později dověděli, zachránilo jim to možná život. Ruské vojsko bylo už v té době v Hoďonovicích. Tam jim řekli, že na Čupku jsou Němci. Zamířili tedy děla na budovu a v poslední chvíli zahlédli vztyčené vlajky.

Náhle se tam objevil mladý ruský voják, tak 17–18 let. Pan Závodný měl psa, tatranského čuvače. Dlouho si na něho šetřil, měl ho

Metylovští vítali Rudou armádu s nadšením

rád. Pes samozřejmě začal na příchozího štěkat. Rus vytáhl pistoli a psa zastřelil. Panu Závodnému vyhrkly slzy z očí, i děti se rozplakaly. Rus se rozčílil, že pláčou pro „sabáku“. Řekl, že slyšel, že na Čupku jsou buržoisti a že je zastřelí. A hnal je na dvorek. Rusi, schovaní ve sklepech, se jich zastávali, ale mladý Rus chtěl pořád střílet. Jedné z dcer se podařilo vyklouznout a bez dechu doběhla do vesnice. Okamžitě tam přijeli oficiři, mladého Rusa odvedli a zřejmě zastřelili.

Pan František Michalec si v květnu 1945 poznamenal: Zatím se přiblížila fronta do Frýdku a k nám přišlo dělostřelectvo. Měli tři langy a tři děla ráže 15 cm. K ozdravově postavili také tři děla té samé ráže. Němci se poohlídli, kde by nejlépe děla mohla stát. Jedno postavili na zahradu paní Lepíkové, lang zavezli na dvůr. Druhé stálo v zahradě pana Korytáře (dnes Tůmovi). Třetí na pozemku pana Svobody (dnes Kožuchovi). Velitelství bylo u paní Bílkové (dnes p. Kusý). U nás byla ústředna telefonu. U pana Kožušníka (dnes p. Pešl) byl štáb. Telefon si postavili do světnice. Měli sebou také vysílací stanici. Ptali jsme se, zda budou střílet. Odpověděli, že mají málo nábojů, že by přestřelovali frontu a tak to nemá cenu. Za nějaké tři dny přišel rozkaz, že musí být do pěti hodin pryč. V noci pak létalo ruské letadlo a osvětlovalo. Hledalo prchající Němce. Ti však byli pryč.

Ráno jsme zaslechli, že byl vyhozen most na dolním konci. Kluci se tam hned běželi podívat. Za chvíli byli zpátky. Vypravovali, že k mostu přijel rudoarmějec na motorce. V 7 hodin byl vyvěšen ruský a český prapor na Čupku. V půl 8 již procházeli vesnicí první Rudoarmějci. Hlavní proud však šel na Lhotku. K večeru k nám přijeli Rusové s koňmi a povozy. Na druhý den v poledne odjeli za postupující frontou“.

Zde projížděli vojáci, než se opravil most

Bohuslav Halata si zapsal: „Je předvečer 5. května. Utíkám přes kopec k Lomiskám. Před dvěma dny Němci vyhlásili stanné právo a sebrali šest lidí. Pozorují ustupující německou kolonu. Na koních, v autech i s děly, vše se hrnulo k Palkovicím. Vrátil jsem se k mostu, který byl podminovaný. Střežil ho jeden voják. Ani jsem si nemyslel, když jsem večer uléhal, že na druhý den budeme osvobozeni. V sobotu v šest hodin ráno vyletěl most do vzduchu. Němci, kteří ho vyhodili, ujížděli ke Lhotce. Šel jsem se podívat k mostu a zhrozil jsem se, co nám to Němci zrobili. Celý most byl ve vodě, kamenné kostky rozházené po potoku a v zahradách. U pana Lepíka se zaryly tak hluboko, že je nebylo ani vidět. Někdo křičel, že od Palkovic jede voják na koni, ale zase se vrátil. Asi v osm hodin přijeli dva Rusové na motorce. Podívali se na most a řekli, aby se hned začalo pracovat. Pan Luňáček to všechno řídil. Pan Mališ dovolil, aby se zatím jezdilo přes jeho stodolu. Vybírali jsme trosky z vody, ostatní káceli stromy v lese Volného. Někdo vystřelil z Lomiska směrem k mostu. Nic se nestalo a tak jsme pokračovali v práci. Pak již přicházely od Frýdlantu oddíly Rudé armády. Byli to mladí a staří, někteří byli zkrvavení. To jsme již věděli, že jsme osvobozeni. K večeru, když most byl hotov, jezdili po něm. Večer jsem byl na cestě u nás. Byli tam Rusové s vozy i koňmi. Přišel k nim Rudolf Halata a chtěl, aby mu jednoho koně prodali. Rusi řekli — „dejte dva litry vodky, hned ho dostanete“. Přinesl vodku, koně hned dostal a má ho stále.

Tatínek přivedl domů mladého ruského vojáka, který jezdil u Němců s koňmi a u Lhotky jim utekl. Dali jsme mu jíst a pak šel spát.“

Metýlovští zdraví své osvoboditelé

Nejpodrobněji popsal tyto dny Ondřej Lepík, který byl tehdy v Metýlovicích starostou: „Do obecní kanceláře přišel řídicí učitel a slavnostně mi sdělil, že ruské tanky se už objevily před Frýdkem. Bylo slyšet palbu děl i kulometů.

Během dne přišel do obce další oddíl německého vojska. Vojáci, únavou schvácení, se zašili do závětrí. Když jsem odešel z kanceláře domů k obědu, sháněl mne jejich velitel. Mluvil jsem s ním telefonem od profesora Luňáčka. Potřebuje prý rukojmí a to pokud možno z řad inteligence. Hlásím mu, že už rukojmí vzali Němci, kteří přijeli před nimi.

S večerem přijíždějí další vojáci. Ubytovali se u sedláků na dolním konci. Podminovali mosty. Jak přes místní potok, tak i přes Olešnou. K večeru přijel i nějaký polní soud. Ubytovali se u Metoda Bílka čp. 233. Ani si nečinili nárok na pohodlí. Slyšel jsem, jak Franta Lepík si dobíral v němčině jednoho z jejich šoférů. Byly to narážky, které za normálních poměrů stačily vyvolat spor. Ale šofér nereagoval. Ještě v noci jsem byl probuzen. Zas nějaký větší oddíl hledal ubytování pro koně. Ale jen na horním konci obce. Prošel jsem s jejich důstojníkem úsek od Pasek až po Vrchovinu. Zde se zastavil a pozoroval frontu. Ptal se, kde ty jednotlivé záblesky výstřelů či exploze jsou. Byly to výbuchy od Těšína, ale blýskalo se i od Ostravy, Opavy až po Slovensko. Bylo vidět, že je důstojník zmaten. Přestal hledat ubytovací objekty. Ještě jsem se ho zeptal, co znamenají některé rudé záblesky. To prý jsou fosforové bomby. A kdo je používá? Obě armády.

Před několika dny kroužilo celý večer ruské letadlo od Frýdku k Ondřejníku, střílejíc občas krátké série na nám neznámé cíle. Prý hlavně na frýdecké nádraží a jedoucí vlaky.

Je první máj. Nesvětíme ho, ale ostravští dělníci už zůstávají doma. Jednotlivé závody tam totiž zastavují práci. Do Ostravy dopadají jednotlivé granáty od Hlučína.

Připravujeme se na přechod fronty. Šatstvo, peřiny a cennější věci přenášíme do sklepa. I palanda na spaní je zde upravena. Podle hlomozu odhadujeme, že se už střílí ve Frýdku. Na Židkovém a Magdonořovém vrchu je vidět hlídky německých vojáků. Ráno po mši pohřbil farář německého vojáka. Na dolním konci máme poměrný klid až na jednotlivé německé vojáky, kteří shánějí hlavně jídlo. I u nás si jeden voják vyžádal slepici, kterou ihned na dvoře odstřelil.

Hůř bylo na horním konci, kde se kolik dní netrhla cesta německou armádou. Fronta byla zuřivě držena u Frýdku, Bašky, zatímco armáda ustupovala přes Skalici a Janovice k Frýdlantu a Frenštátu. Kopec z Vrchoviny ku sv. Anně zdržoval ustupující terén. Hladové koně do kopce nemohly, vznikla zácpa. Biolkovi vzali koně na pomoc a už jich neviděl.

Vojáci mezitím hospodařili v jednotlivých domcích. Střelbu bylo slyšet každý den hlasitěji. K večeru dopadl první granát na území dolního konce. Do Mališových brambor, které ráno nasázeli. Soused František Boháč, čp. 36, také bývalý legionář, mne zverboval, abychom se šli podívat, jak to s tou frontou vypadá. Aspoň ze Skotnicova vrchu. Na mezi u Lysůvek jsme viděli dělo, které střílelo směrem k Chlebovicím. Vtom se ozvaly dělové rány za našimi zády. To začalo střílet dělo u Ozdravovny na fojtství. Tak jsme raději utekli domů.

Potmě se protáhl napříč vesnicí oddíl frontových vojáků. Jejich vzrušení vzbuzovalo ne-li hrůzu, tedy jistě vážnost okamžiku. Co bude do rána? Té noci málokdo z dospělých spal. Já usnul až někdy po půlnoci. Vzbudila mne prudká exploze, při níž nejen zařinčela okna, ale otřásla se celá budova. Hned jsme byli všichni vzhůru. Do povětří vyletěl most přes Olešnou. Čekáme explozi dalšího mostu. Nepřichází. Je poměrně klidno. Jen od horního konce Palkovic je slyšet střelbu.

Ruské vojsko procházející vesnici těsně po osvobození

Když se skoro do osmi hodin na vesnici nic neděje, jdu jako obvykle do obecní kanceláře. Na vesnici je prázdná. Jen tu a tam se mezi dveřmi někdo mihne. Na cestě se objevují dvě ženské, ukazují si vzrušeně na Čupek. Pohlédnu tím směrem a hle! Z budovy vlaje rudý prapor. Ženské se objímají, pláčou. I já cítím pohnutí. Jdu dál. Přicházím k obecnímu hostinci. Proti mně jde od kostela ruský voják se samopalem na krku, z každé strany má dva mladé civilisty, z nichž jeden rovněž nese pušku. Voják si jde docela bezstarostně. Přitom je v docela neznámém prostředí a nemůže vědět, kde číhá puška nepřitele. Vždyť i já jsem byl voják a vím, že v tomto případě je třeba postupovat zcela opatrně.

Mírím do kanceláře. První, co učiním je, že uklízím ze stěny obraz führera a prezidenta Háchy. Čekám, kdy se budou Rusové shánět po starostovi, jako to dělali Němci. Vždyť slyším, že se už hrnou do Obecního hostince. Nikdo nepřichází, jdu tedy dolů. V nálevně je Rusů plno, i v kuchyni se usazují. Ale nic si neporoučejí, jen vodu na čaj. Pokouším se s nimi navázat hovor. Jde to. Divím se, že jeden z nich, žádaje hrníček na čaj, označuje jej jinak než ten druhý. „To je sibirjak“, vysvětluje mi druhý voják. Vycházím na silnici. Od dolního konce přichází nějaký člověk. Civil s rudou páskou na rukávě. Poznávám ho. Je to jeden z Pajdových synů, bydlící toho času ve Frýdku. Vyřizuje mi, že máme urychleně opravit most na dolním konci, aby mohla Rudá armáda dopředu. Hlavně je třeba dříví.

Práce na stavbě provizorního mostu na Dolním konci

Ihned jsem vzkázal sedlákům, aby tam odvezli trámy, které měli Němci připravené v Pasekách a na Vrchovině na záseky proti tankům. Sám jsem se odebral na opravu dohlédnout. Zde už práce byla v plném proudu za řízení profesora Luňáčka a stavebního mistra Františka Svobody. Z lesa Volného byly dopraveny dlouhé trámy a položeny napříč na trámy dovezené z Pasek. Na dohotovení už čekají Rusové. Sedí na autě, na němž mají připevněno malé dělo. Nechali jsme je čekat a převedli je kolem potoka k Mališovu domku, kde se dalo přejít a mohli jet dále.

Nad stavbou mostu se vznesl do výše hvízd kulek ze samopalu. Pracovníci se na chvíli rozeběhli. Most byl nouzově opraven. Z budov okolo stojících je velká část krytiny smetena. Rusové se dosud po starostovi neshánějí, jdu tedy domů. Po obědě se jdu podívat, jak

daleko se už fronta odsunula. Palbu je nejvíce slyšet mezi Myslíkem a Kozlovicemi. Nějaký shluk lidí vidím u Kuhejdového Jedličí. Nerozeznávám, jestli to jsou vojáci nebo civilové.

Mezitím k nám dovedl do stavení Čajánek z čp. 35 německého vojáka. Zběha, který se prý už několik dní skrývá ve Volného lomu. Nezasíhl mne doma. Naši dali zběhu krajíček chleba a Čajánek ho odvedl do obecního hostince, kde bylo nějaké menší velitelství. Zběh asi celou situaci nedovedl vysvětlit, neboť velitel nařídil přivést mne. Vysvětlil jsem, jak to bylo. Velitel telefonoval nějaké vyšší instanci. Odpověď zněla, abych se zběhem zůstal a vyčkal, až budu zavolán. Čekal jsem až do večera.

Přišel neveliký, zavalitý vojákček černých vlasů a očí. Máme prý jít oba s ním. V ruce samopal, hnál nás před sebou. Chtěl jsem s ním zavést rozhovoru, ale neodpovídal. Nevedl nás daleko. Zabočili jsme k Matějovi Mičkovi, čp. 15. Tam bylo velitelství. Domácí lidé zatlačili do malé světničky, větší světnici a kuchyň zabralo velitelství.

Vojáci při pochodu vesnici

Venku oživila palba. Zdála se mnohem bližší než odpoledne. Nerozeznal jsem, zda Rusové ustoupili nebo jsou rány nyní v noci slyšet hlasitěji. Voják nás dovedl k veliteli. Udělel rozkazy docházejícím ordonancím. Nařídil nám počkat, ale ne u něho, nýbrž ve světničce u Míčků. Čekání se protáhlo na více než půl hodiny. Důstojník nás přišel vyslechnout k Míčkům. Dělal jsem tlumočníka, i když jsem si byl jist, že důstojník zná jen o málo méně německy než já. Hlavním bodem výslechu byl dotaz, zda zběh bojoval na Ukrajině. Německý voják dokazoval, že na východní frontu přišel teprve k Hlučinu. Předním byl na západní frontě. Svě tvrzení musel dokázat jmenováním velitele pluku. A proč zběhl? Důstojník se usmál, když zběh vysvětloval ohromný rozdíl mezi dělostřeleckou palbou německou a ruskou (katuše). Voják u něho ztratil na ceně. Poručil jej odvést, kam, nerozuměl jsem. Bylo to v číslicích a značkách. Chtěl jsem se nyní vzdát, ale nařídil, abych počkal. Po desáté večer přišel a pokynul, abych šel s ním. Nyní jsem pochopil, proč jsem musel čekat. Na cestě stály vozy a auta, jedno za druhým, i ve dvou řadách. A skoro z každého se vynořuje puška či samopal. „Kto eto?“ Důstojník odpoví a puška zmizí. Došli jsme až ke kostelu. Zde kolona končí. Dů-

Foto na památku z osvobození.

stojník se zastavuje. Ještě se ptal, jakého náboženství je tento kostel. „Římskokatolický“, odpovídám. „Jsem také katolík“, říká. Ptám se, z které gubernie. „od Kavkazu“. Podal mi ruku a rozešli jsme se.

Je nedělní ráno, podmračeno. Občas ještě zaduní rána vzdálené exploze. Chystám se do kostela. Otevřou se dveře. Stojí v nich ruský voják, silné postavy, asijského vzezření. Nechápu, co chce. Vede mne ke chlévu. „Lošad' nět?“ Pochopil jsem, že hledá koně. „Nět“, přisvědčuji. Beze slova odchází. Když jsem se vracel z kostela, dověděl jsem se, že vyvlastnil koně u souseda Boháče. Naše chalupa, jelikož byla na kopci a nestála u cesty, měla pokoj od návštěv jednotlivců i oddílů, které v sobotu a v neděli obcí projížděly.

V domech, kde je hostili samohonkou doma vyrobenou či domácím vínem došlo několikrát k více méně veselým příhodám, ať už z nepochopení jednotlivých slov či v rozjařenosti podnapilých vojáků. Jedem voják, chtěje se zavděčit ubytovatelům, zjišťoval, zda v obci bydlí nějaký germán. Už věděl, že v naší řeči se říká germánům Němci a tak se ptal okolo jdoucích, kde je tu Němec. Někdo ho odkázal na Leopolda Němce, čp. 251. Co zažila rodina Němcova, než se vysvětlilo, že není Němec jako Němec, si nechala pro sebe. Také heslo — „davaj časy, bystro davaj“ bylo i v naší obci ojediněle praktikováno. Další den už bylo u nás poklidno.“

Bylo po válce.

METYLOVSKÉ OBĚTI VÁLKY

„Leží přede mnou malé ofocené tablo. Je staré mnoho desítek let, zhotovené asi těsně po válce, motto a jména jsou již těžko čitelná. Osmnáct fotografií mužů, které zabili nacisté. Pod nimi jména. Za každým se skrývá příběh. Prostý svým lidstvím, vznešený obětí. Kdo mohl nahlédnout do motá-

ků a dopisů, které se dochovaly, je zasažen jejich opravdovostí. Nejsou to rétorická cvičení o svobodě a lásce k rodné zemi, ale svědectví o hloubce, opravdovosti a statečnosti v mezní situaci.

O mnohých popravených jsem se dověděl pouze několik vět. O jiných mám mnoho materiálů díky jejich rodinám, která vzpomínky nebo památky pietně uchovávají.

Oběti II. světové války

Bílek Ambrož nar. 1916 padl u Dukly 3.10.1944
 Bílek Josef nar. 1906 zastřelen v Brně 1.10.1942
 Bílek Josef nar. 1905 umučen v Osvětimi 3.3.1943
 Bílek Vítězslav nar. 1906 popraven v Breslaw 2.11.1944
 Bílek Vladimír nar. 1920 zastřelen v Polském Těšíně 30.4.1945
 Čupa Bohumil nar. 1909 popraven v Breslaw 10.12.1942
 Chasák Miloš nar. 1928 zastřelen ve Frýdku 2.5.1945
 Němec František nar. 1896 popraven v Breslaw 6.7.1944
 Onderka Blažej nar. 1897 umučen v Osvětimi 19.2.1942
 Pitucha Bohdan nar. 1919 umučen v Osvětimi 29.11.1941
 Pustka Alois nar. 1925 zastřelen u Myslíku 4.5.1945
 Pustka František nar. 1923 umučen v Osvětimi 25.2.1943
 Sládeček Jan nar. 1909 popraven v Breslaw 25.5.1944
 Svoboda Jan nar. 1914 zastřelen u Myslíku 4.5.1945
 Svoboda Robert nar. 1908 umučen v Mauthausenu 12.1.1942
 Vašek Viktor nar. 1921 zabit v Teresienfeldu 29.9.1944
 Wozniak Vilém nar. 1897 umučen v Osvětimi 27.2.1943
 Závodný Blažej nar. 1910 zastřelen v Chlebovicích 28.4.1942

Padlí metylovští občané ve 2. světové válce

CHASÁK MILOŠ, nar. 1928, zastřelen ve Frýdku 2. 5. 1945

Nic o něm nevím, pouze několik slov. Proto vypisuji z brožury Z historie odboje Pobeskydí, co se vlastně v posledních dnech války dělo v Místku a ve Frýdku: „Postup Rudé armády do Místku byl znemožněn prudkou obrannou palbou nacistů ze Smetanových sadů. Pokusy o překročení Ostravice si vyžádaly zvláště mnoho obětí jak z řad rudoarmějců, tak především z řad občanů, kteří neměli bojových zkušeností. Při pokusu rudoarmějců o přechod přes řeku na místeckou stranu vznikla přestřelka, při níž zahynuli lidé. Když se 2. května den chýlil ke konci, na domech Frýdku vládly naše a sovětské prapory. Frýdek, Lískovec a Staré Město byly osvobozeny. Na ulicích vládla nezměrná radost, ale v mnoha rodinách vládł smutek. Tento den si vyžádal i 27 životů našich občanů.“

Mezi nimi byl i Miloš Chasák. Jeho maminka pocházela z rodu Mertů z Ondřejníka. Pavel Šigut, jehož maminka rovněž pocházela z Ondřejníka, pouze věděl, že Miloš chtěl dráty na podminovaném mostě mezi Frýdkem a Místkem přestřihnout. Německý voják, ho podle jedné verze zastřelil, podle druhé ubil pažbou. V deníku starosty Ondřeje Lepíka je pouze jedna věta: „V Místku byl zastřelen při záchraně mostu ku Frýdku další mladík, Chasák, syn zdejšího občana. Tito měli společný pohřeb. (myslí Svobodu a Pustku, kteří byli zastřeleni v myslíkovském lomu).

Tablo s 18 padlými vlastenci

BÍLEK JOSEF, nar. 1906, zastřelen v Brně 1. 10. 1942

Pocházel z komunistické rodiny z Palkovic, a sám byl také komunist. Do Metylovic se přičlenil do domku čp. 114 a vzal si schovanku „tětka Klimčeny“, která tam tehdy bydlela. S manželkou Helenou měl syna a dceru. Přízvisko měl „hodinář“. Živil se snad on nebo jeho otec hodinářstvím? Nikdo neví. Paní Františka Bačová, v době jeho zatčení mladé děvče, uvedla, že byl zatčen proto, že byl komunist. Ve stejné době byli totiž zatčeni i komunisté Blažej Závodný a František Němec.

Podle výpovědi paní Marie Běčákové, která nyní v domku bydlí, se pan Bílek skrýval před zatčením v peci. Po válce se jeho žena i s dětmi odstěhovala do Butovic. Nechtěla zůstat v domku, kde mučili jejího muže.

BÍLEK JOSEF, nar. 1905, umučen v Osvětimi 3. 3. 1943

Jeho přízvisko bylo „Petříček“. Jeho neteř, paní doktorka Drmelová napsala: „Josef Bí-

lek byl můj strýc a bratr mého otce. Narodil se v usedlosti na kopečku za Čihadlem (dříve zvané Klimkovice), kde byli jeho rodiče v podnájmu. Když se oženil, bydlel se svou manželkou a dětmi v podnájmu v Budoucnosti (dnes je tam obchod Ma). Měl dvě děti, dceru a syna. Třetí dítě se narodilo v době, kdy už byl v koncentračním táboře.

Byl členem komunistické strany a to již samo o sobě stačilo k zatčení a odvozu do koncentračního tábora. Byl vězněn v Osvětimi, kde byl také popraven. Není mi známo, že by se někdo podílel na jeho zatčení. Jakým způsobem byl popraven nevím. Nevím, zda to věděla manželka, nikdy se o tom v rodině nemluvalo.

Strýc byl čestný a pracovitý člověk. Po zatčení celá rodina prožívala veliký smutek. A jeho poprava byla pro nás tragédií. Pomáhali jsme vdově a jeho dětem jak jsme jen mohli. Manželka s dětmi se po válce odstěhovali do pohraničí. Tam také všichni zemřeli“.

ONDERKA BLAŽEJ, nar. 1897, umučen v Osvětimi 25. 2. 1943

Pocházel z Metylovic. Jeho dva bratři žili v Metylovicích, jedna ze dvou sester se provdala za místního občana Jana Boháče. Také jeho manželka Berta měla kořeny v naší obci. Byla sestrou pana Závodného, který vlastnil útulnu na Čupku. Paní Františka Bačová, jejíž maminka, paní Boháčová, byla sestrou pana Onderky mi sdělila:

„Pan Onderka byl úředníkem ve frýdlantském Ferrum. Žil s manželkou a třemi dětmi v jednom z bytů, které pro své úředníky postavilo vedení závodu přímo na nádvoří. Byl starostou Sokola ve Frýdlantě n. O. Byl při německé razii proti Sokolu zatčen a pak převezen do Osvětimi. Zemřel po třech měsících. Když šel po táboře, zavolal dozorce: „Jak se máš, sokolíku?“ Když se pan Onderka otočil, dozorce ho ukopal.“

PUSTKA ALOIS, nar. 1925, zastřelen na Myslíku 4. 5. 1945

Ondřej Lepík ve svém deníku píše: „V myslíkovském lomu byli mimo jiné zastřeleni dva mladí hoši Svoboda Jan a Pustka Alois z čp. 56. Tito, nemohouce se dočkat Rusů, vyšli je vyhlížeti nad lom Volného, kde se sešli s mladým Volným. Bylo to večer před příchodem fronty. Zde je zastihla německá hlídka a jako partyzány s sebou odvlékla. Při dalším ústupu byli pak v lomu na Myslíku zastřeleni.“

Rakev s tělem Aloise Pustky opouští rodinný dům

SVOBODA JAN, nar. 1914, zastřelen na Myslíku 4. 5. 1945

Paní Jarmila Mecová, nevlastní sestra Pustky Aloise a neteř Svobody Jana mi napsala: „Maminka vyprávěla, že bratr Alois a strýc Jan se šli podívat na Habeš (hospůdka na hranici mezi Metylovicemi a Palkovicemi), jak bombardují Ostravu“. Paní Vladka Kožuchová si vzpomíná, že jí vyprávěla teta Lepíková, matka Aloise Pustky, že chlapci byli nejen zastřeleni, ale i zohaveni.

Průvod s Aloisem Pustkou kráčí smutně vesnicí

Zápis z palkovských webových stránek a nápis na pomníku obě verze potvrzuje.

4. květen 1945 se stal nejtragičtějším dnem války v Palkovicích. Od Místku pronikala vojska Rudé armády a několik skupin chlapců se šlo podívat na Radův kopec (Habeš), odkud dobře viděli pronikající frontu. Němečtí vojáci chlapce považovali za partyzány, zatklí je a odvedli je dolů do vesnice. Václavu Volnému, Zemskému poslanci, který se pokusil vojákům vysvětlit omyl, nedůvěřovali, jen se mu podařilo vyměnit sebe místo syna Jiřího. Toho Němci pustili. Průvod zajatců pak krácel Palkovicemi a Myslíkem. Němečtí vojáci nakonec zavedli vězně do Zátokova kamenolomu na Myslíku, kde jednoho po druhém zastřelili v pozdních odpoledních hodinách. Občané je pak našli zasypané hlínou, kterou vyhodil granát. S přeraženými nohama, vylámanými zuby a se střelami v zátylku. Svobody se nedočkali Alois Červenka, Vladimír Kusý, Jaroslav Mališ, Milan Poruba, Václav Supina, Václav Volný z Palkovic a neznámý zajatec. Z Metylovic Alois Pustka a Jan Svoboda.

Všem zavražděným byl 8. května 1945 uspořádán pohřeb, který byl vyhlášen pohřbem národním. 11. května 1947 byl v Zátokově lomu na Myslíku odhalen pomník zastřeleným palkovickým a metylovickým občanům. Na pomníku, který zhotovil kameník Jan Ťahan z Myslíku je nápis „Nedočkali se“ a datum 4. 5. 1945. Součástí pomníku jsou nyní i žulové desky se jmény zastřelených obětí a obětí 2. světové války z Myslíku.

Pohřeb Aloise Pustky se blíží ke kostelu — květen 1945

PUSTKA FRANTIŠEK, nar. 1923, umučen v Osvětimi 25. 2. 1943

Tady se výpovědi trochu rozcházejí. Pan Mojmír Bražina si vzpomíná: „Moji rodiče byli jeho křesničci. František miloval les a vždy v něm uměl najít houby. Ty prodával paní Kuhejdové (trafika vedle školy) za cigarety. Kouřil od kluka. Ale bál se bouřky. Vždycky při ní zalezl pod postel. Byl citlivý. Když jsem byl totálně nasazený, požádal mou matku o adresu, aby mi mohl psát a něco poslat. Pracoval na černo, jezdil s uhlím. Četníci ho hledali a našli doma v seně. Poslali ho do koncentráku. Utekl. Chytili ho a popravili. Po válce jeden z těch, co přežili, přišel do Metylovic a ptal se po rodičích Františka Pustky, aby jim oznámil jeho smrt.“

V deníku Ondřeje Lepíka se píše, že kdo neměl práci, toho musel četník ohlásit k transportu do Říše. A pak dále je tam věta: „Syn Matěje Pustky, který z práce v Říši uprchl, byl po dopadení odevzdán do koncentračního tábora, kde brzy zahynul.“

Do ruky se mi také dostala žádost o udělení finanční výpomoci, adresovaná Okre-

snímu národnímu výboru ve Frýdku ze dne 15. října 1945: „Matěj Pustka, penzista, bytem v Metylovicích, nar. 19. 3. 1885, žádá tímto o finanční výpomoc, jelikož můj syn František Pustka pro útěk z pracovního tábora byl vězněn v koncentračním táboře v Osvětimi, kde zemřel 25. 2. 1942.“ (Na žádosti je rok úmrtí 1942, na table 1943)

SLÁDEČEK JAN, nar. 1909, popraven ve Breslau (Wroclav) 25. 5. 1944

V zahradě, kde nyní stojí dům pana Sumary, byla dřevjanice, v níž bydlel pan Lančík. Pan Sládeček se tam přizemil. Sousedka paní Františka Bačová vzpomíná: „Pan Sládeček někoho přechovával ve svém domku a zřejmě ho někdo udal. Týrali ho ještě doma hned po zatčení. Sousedé slyšeli jeho strašný křik. Jeho manželku zavřeli na šest týdnů v Ostravě. Z utrpení ztratila rozum. Po návratu brzy zemřela na zápal plic. Pana Sládečka odvezli a popravili v Breslau. Děti neměli.“

V brožurě Stručný přehled odbojového hnutí KSČ v Chlebovicích napsal autor Vladislav Kožuch: „V noci z 27. na 28. dubna 1942 šli dělníci od vlaku z odpolední směny. V Metylovicích se potkali s gestapáky, kteří zjišťovali, kde bydlí Jan Sládeček. Gestapáci zbili Sládečka již doma, při zatýkání. Až na cestu bylo slyšet, jak křičí a nařiká. Sládečkova manželka celou tu hrůzu viděla a později se z toho všeho pomátla na rozum. Gestapo tvrdě Sládečka vyslýchalo již při zatýkání. Hledalo ilegální tiskoviny a především chtělo vědět, od koho je dostává. V rámci domovní prohlídky a hledání ilegálních letáků musel Sládeček proházet slámu a dokonce i chlévskou mrvu. Pak Sládečka odvezli a z Metylovic odjeli gestapáci přímo do Chlebovic.“

V deníku Ondřeje Lepíka je zapsáno: „V obci byly zavedeny policejní přihlášky, které musely být denně dle skutečného stavu obyvatel udržovány (po smrti Heydricha). Kdo by ukrýval či podporoval podezřelé osoby, byl exemplárně potrestán. Na lidech, podezřelých osoby kryjící, se důkladně mstili.“

Tak ku příkladu souseda Sládečka, který zde žil s Hankou Lančíkovou a skrýval u sebe Němce z Říše, komunistu, gestapem stíhaného zatklí, přičemž byl surově ztýrán a v koncentračním táboře popraven. Hanka Lančíková utrpěla přítom nervový otřes a také se konce války nedočkala.

SVOBODA ROBERT, nar. 1908, umučen v Mauthausenu 12. 1. 1942

Tady zatím, bohužel nevím nic více, než co mi napsala paní Jarmila Mecová: „Můj strýc byl umučen v Mauthausenu (prý na udání). Když u nás dělali prohlídky, měly se údajně najít ruské časopisy a letáky.“

WOZNIÁK VILÉM, nar. 1897, umučen v Osvětimi 27. 2. 1943

Jeho vnučka, paní Anna Vroblová, si pamatuje z vyprávění jeho ženy, své babičky jen několik střípků. Pan Wozniák byl velice šikovný zedník. Postavil domek v třešňovém sadu (nad Jaromírem Uhlářem) a domek, ve kterém bydlel s manželkou a třemi syny za sv. Annou směrem na Lhotku.

Odvezli ho přímo z práce. Žena se o tom nic nedověděla. Až jí přišly zpátky železné boty zároveň se zprávou, že zemřel. V rodině zaslechla, že přispíval do fondu, který přispíval manželkám zatčených a měl u sebe také letáky.

Mojmír Bražina, žijící nyní v domově důchodců v Brušperku si na pana Wozniaka také vzpomíná. „Byl to Polák a pracoval v ocelárně ve Vítkovicích. Odvezli ho přímo z práce, kvůli sabotáži“.

ZÁVODNÝ BLAŽEJ, nar. 1910, zastřelen v Chlebovicích 28. 4. 1942

Z brožury Stručný přehled odbojového hnutí KSČ v Chlebovicích, která byla věnována jeho památce jsem vypsal: „Narodil se Závodným jako jeden z osmi dětí. na čp. 16. Otec v roce 1914 narukoval na vojnu. Po jeho odchodu se ještě narodil nejmladší syn. Matka po porodu churavěla a zemřela. Nejmladšímu Augustinovi bylo pět let, nejstarší dceři 15 let. Otec se sice na sklonku války vrátil, ale ještě téhož roku zemřel. Protože na chalupě byl dluh, který děti nebyly schopné splácet, musely se vystěhovat do chudobince na čp. 24.

Díky poručíkovi Tomáši Němcovi se všichni chlapi vyučili nějakému řemeslu. Blažej nastoupil do učení v u pekaře Klimše v Metylovicích. V roce 1937 si pronajal pekárnu v Chlebovicích a odstěhoval se tam s manželkou Cecílií, rozenou Němcovou i dvěma dcerami, které se mezitím narodily.

Od tovaryšských let byl organizován v komunistické straně. Jednou z významných činností ilegální organizace v Chlebovicích byla výroba a rozšiřování vlastních ilegálních tiskovin. Blažej je rozvázel na určená místa zároveň s chlebem. Letáky si omotával okolo nohou pod podvlékačky. V pekárně je ukryval v hromadě dřeva a uhlí.

Podporoval chlebem mnoho pracovníků v ilegality, jeho pekárna bývala často bezpečným úkrytem pro mnohé. Ohřáli se tu, a jeho žena je nasýtla. Jednou v noci se ozvaly prudké rány na dveře pekárny. Blažej okamžitě pochopil, že došlo k nehoršímu. Vyběhl po schodech na půdu, provlékl se oknem štítu a sestoupil na střechu kůlny. Chtěl seskočit a utéct. Nepodařilo se mu to, dům byl ze všech stran hlídán. Výstřel ho znehybnil. Protože byl pro Němce důležitý, spoutali ho a odvezli ho do nemocnice. Příští den přišla do Chlebovic z frýdecké nemocnice důvěrná zpráva, že Závodný svému zranění podlehl. Jeho ženu zatklí. Nepodařilo se jim prokázat, že by o činnosti svého manžela věděla a tak ji po šesti týdnech propustili.

Po osvobození se vrátil z koncentráku bratr Bernard Závodný, léčil se ve frýdecké nemocnici. Primář Pahuta se ho jednou zptal, jestli je spřízněn se Závodným, který byl v roce 1942 zastřelen zatýkacími gestapáky. A pak mu řekl, jak to bylo.

Na jeho oddělení vrhl gestapák s pistolí, další dva vlekli Blažeje přímo na sál. Byl zasažen třemi výstřely — do břicha, stehna a plíc. Lékař si ani nestačil umýt ruce a raněný vykrvácel. Po válce postavili spoluobčané do středu obce umučeným a popraveným památník. Pamětní deska je také umístěna na domku čp. 126, kde byla tehdy pekárna.

Blažej Závodnému byl po válce udělen Pamětní odznak druhého národního odboje in memoriam.“

PITUCHA BOHDAN, nar. 1919, umučen v Osvětimi 29. 11. 1941

Svému příteli Karlu Uhlářovi vepsal 1. 1. 1940 do památníku svou vlastní báseň:

„Jde. Vteřiny bodláčí kolem nás otáčí zádky s ostnatým drátem.

Bolestné hodiny jdou a jdou nesouce korunu krvavou zdobenou krvavým datem: dvacáté století.“

Netušil, že i on bude zakrátko za ostnatým drátem.

Bydlel s rodiči nebo jen s otcem v čp. 238. Jeho kamarád Ludvík Mužný si poznamenal: „Nezapomenu nikdy na večer po jedné orelské schůzi. Sesedli jsme se ke kamnům a vyprávěli si zážitky z denního života. Přirozeně jsme nevynechali ani politiku. Ti, kdo pracovali u dráhy v Ostravě nám líčili tu hroznou podívanou na spoutané české lidi odváděné z ostravského gestapa do dobytých vozů a odvážené neznámému kam. Byl tehdy mezi námi i Bohdan, vedoucí žactva a náčelník. Mimoto pracoval v místním skautu.

Seděl a klidně kouřil cigarety. Nikdo jsme tehdy netušili, že je s námi naposledy. Poslední „Zdař Bůh“ a každý jsme se rozešli na svou stranu. On už tehdy domů nedošel“.

Pokusil se o přechod přes Slovensko. Ale ještě v našich horách byl zadržen, odvezen do vězení.

Svému příteli Karlu Uhlářovi poslal v červenci 1941 tajně moták: „Milý příteli, věrný kamaráde a bratře. Zaslám Ti srdečný pozdrav s milými vzpomínkami na tě. Nikdy bych si nemyslel, že ti budu psát z koncentračního tábora. Ale nic, je to tak. Pán Bůh již určil, abych i já trpěl pro vlast, jako mnoho jiných. Mám však víru a naději a proto vydržím a nikdy neklesnu. Těžké obvinění mě kladené připravuje mi nejistý osud. Dávají mně za vinu spojení se zahraničním odbojem. Snad budu v nejbližších dnech poslán do Dachau. Modlitbou prosím Pána Boha by se to nestalo. Snad mne vyslyší a zůstanu pod naším nebem. Třebaže zde trpím, že ti to ani nemohu napsat. Však jednou bude zase lépe.

To zde si však budu dobře pamatovat. Tento dopis jde jako moták, proto pozor. Těž važ opatrně každé slovo, abys nebyl obětován. Já jsem již přešel mnoho těžkých věcí, které nikomu nepřeji. Říkám tomu tvrdá škola života. Tu musíme každý prožít, ale v různých situacích. První lekcí jsem dostal v Ostravě. Šlo to do krajnosti, takže jsem si hladil krk. Tenkrát mi bylo nejvíce smutno a teskno. Měl jsem tuhou samovazbu, čili korekci. Ve chvílích temné samoty vzpomínal jsem na milý domov a na drahé v něm. Modlitba byla mně největší oporou v těchto nehostinných dnech, která mne sílila a činila odhodlanému všechno příkoří, ponížení a tyranství přežití.

Pak jsem byl 23. května německou tajnou policií s železy na rukou z přívozného nádraží převezen do Brna. O tom možná víš. Zde v Brně jsem internován jako politický vězeň, nebezpečný člověk. Je zde samá inteligence. Profesoři, doktoři, učitelé, četníci, úředníci a mnoho různých lidí. Musí se zde pracovat, ovšem pod dohledem a bez platu. Já jsem již měl příležitost vidět celé Brno. Na práce nás vozí v autech, tedy máme to „s pohodlím“. Před několika dny jeden z mé party utekl. To již je třetí případ útěku za tu dobu, co jsem zde. Nestojí to však ostatním za to, na kterých se krutě mstí vedoucí našich „podniků“, drezurou a hladem. Tak jsem ti naznačil zhruba, jak jde můj život. Co děláš ty, co dělají v jednotě? Vyříd pozdrav Ludvíkovi a bratru starostovi. Těž ostatní co nejsrdečněji zdravím. Je to zajisté boží mocí, že ještě na světě žijeme. Modlete se za tu milost — a podle svého svědomí pracujte. Buďte si věrní mezi sebou a milujte láskou bratrskou svého bratra a sestru. Mezeru způsobenou mojim odchodem vyplňte spolehlivým bratrem a obětavým. Lituji, že jsem nemohl vykonat více. Vaší práci volám Zdař Bůh.

Můžete mi napsat, adresu víte. Několik řádek mne potěší a posílí. Musím končit zde na tom kousku papíru...“

Zanedlouho na to byl poslán do Osvětimi, krátce po příchodu byl prý ubit dozorcem, když vysílený nepracoval podle jeho představ.

ČUPA BOHUMIL, nar. 1909, popraven v Breslau (Wroclaw) 10. 12. 1942

Záhy ztratil otce. Za největších obětí maminky vystudoval na učitelském ústavě v Opavě. Na vojně dosáhl hodnosti poručíka. Po návratu vyučoval v Místku. Nejdříve na obecné škole, po odborné zkoušce na chlapecké měšťanské škole. Jeho žák vzpomínal: „Kantor Čupa byl mezi svými žáky velice oblíbený. Po zvonění na hodinu jsme seděli v lavicích a čekali na učitele, který šel po chodbě a na housle hrál písničku, kterou jsme si pak společně zazpívali na začátku i na konci hodiny. Organizoval také různé sportovní klání mezi třídami. A nejen sportovní. Soutěžilo se v počtech, diktátu, přednesu básně a čtení. Vítěz dostal například balík ořechů.“

Jeho bývalí žáci se scházeli každým rokem. Ještě v říjnu 2002 se jich sešlo sedm.

V té době se stal i členem obecního zastupitelstva v Metylovicích. Tehdy podal návrh na stavbu sociálního domu. Hluboké sociální citění zdědil po své mamince. Měla malý obchod vedle Čihadla a pro potřebné se doslova rozdávala. Ještě dnes žijí občané, kteří na „tětku Barku“ s láskou vzpomínají.

Mladý Bohumil Čupa ve vojenském stejnokroji

Miloš byl přímo stravován nadšením pro práci v Sokole. Škála jeho činnosti byla nesmírně rozsáhlá. Stal se duší všeho, co se v místním Sokole dělo. Jako redaktor časopisu Sokol Metylovice zachytil bohatou činnost organizace. Věnoval se žactvu a dorostu. Po cvičení žáků následovala vždy veselá vyprávění, na které se všichni těšili. Nejen založil a vedl ochotnický kroužek, ale dbal i o to, aby byl výběr her kvalitní. Napsal pásmo o řemenářství a zvycích v Metylovicích v krajovém nářečí. V sokolovně ho tehdy hráli zdejší řemenáři. Vysílal ho i Československý rozhlas Ostrava. Bohužel se nezachovalo. V Metylovicích o něm nikdo nic neví. Není ani v archivu rozhlasu, neboť ten byl koncem války bombardován a shořel.

Připravoval nedělní výlety, různé akademie a v neposlední řadě Šibřinky. Na jaře organizoval přespolní běhy kolem Čupku,

v zimě lyžařské sjezdy z vrcholu Čupku dolů do „Kotosek“. Stál také za přípravou hospodářské výstavy, která upozornila na práci metylovských řemeslníků.

Zpíval se skalickým pěveckým sborem a založil v Sokole šestnáctičlenný pěvecký sboreček. Píseň byla všude a při každé činnosti jeho bratrem. Nezapomenutelnými zůstaly v srdcích pamětníků jánošíkovské písně, které jeho sbor zazpíval. Byl i dovedný malíř a uměl složit vhodný a vtipný verš. Spolu se svým bratrem byli snad nejnámější volejbaloví hráči od Opavy až po Vsetín. Byl upřímný a otevřený, neznal rozpor mezi slovem a činem.

V roce 1930 založil v Sokole oddíl odbijené a stal se kapitánem šesti mladých sportovců. Již v roce 1932 se stali mistry Slezska v Orlové. V letech 1934, 1935 a 1936 se stali mistry Moravskoslezské župy. Ze sokolské kroniky, kde psal v roce 1933 o výhledu volejbalového družstva vybírá: „Jaký bude letošní rok? To je otázka každého nelhostejného. Je třeba umět bojovat, ale lidsky. Je třeba družnosti k ulehčení těžké doby. Tomu se budou učit i příští generace v ušlechtilé hře. Hrát tak, aby vítěz i poražený měl požitek ze hry. Kdo dovede z lásky hrát, dovede i z lásky pracovat a o to nám jde.“

V roce 1939 se stal jedním z organizátorů odboje Obrana národa. Síť této organizace byla rozvětvena po celém Pobeskydí. Činnost byla prozrazena a 9. 4. 1941 byl Miloš zatčen gestapem a vězněn v Ostravě, Olomouci a pak v Breslau. Přes mučení nikoho neprozradil. Věděl, že bude odsouzen k smrti a přesto povzbuzoval ostatní milým slovem nebo aspoň laskavým pohledem.

V Breslau se s ním setkal ve vězeňské kuchyni František Kudělka z Frýdlantu, který byl odsouzen na deset let. Pracoval ve věznici jako údržbář. Když se zeptal, co tam dělá, Miloš odpověděl: „Dva životy by mi nestačily na paragrafy, co mně nasadili na odbojovou činnost.“

10. prosince 1942 ho navštívila sestra Anežka. Dozorci lživě naznačovali možnost propuštění. Vracela se domů plna nadějí. O to tvrději pak dolehla na rodinu jeho po práva.

Miloš byl po odchodu své sestry spolu s dalšími šesti vězni odveden do popravčí kobky. Tam na předtištěném formuláři napsal svůj poslední dopis mamince a pár slov sestře a bratrovi. Tomu několik posledních řádků nadepsal — „už spěchám“. Svě sestře v záhlaví dopisu napsal — „nauč své chlapce „Proč bychom se netěšili““.

Poslední řádky mamince začínají větou: „V tuto hodinu, kdy smrt mě už přijala, chtěl bych vykřiknout do celého světa všem synům: „pospěšte splatit dluh své mamince, dokud je čas. Odpusťte mi, já více nemohu.“ Věř, že po smrti bude u ní stále v jejích myšlenkách. Vzpomíná na jednotlivé lidi, omlouvá se každému, kterému snad ublížil, věří, že budoucnost bude lepší.

A pak, nezlomen, řídil poslední sbor svého života, sbor šesti odsouzců, kterým notuje píseň „Kde domov můj“.

Usilím přátel byla v roce 1987 odhalena na sokolovně pamětní deska s jeho reliéfem. V devadesátých letech obnovil ing. Lumír Hajdušek Memoriál Miloše Čupy a Mirka Bílka, jehož první ročník se uskutečnil v roce 1946.

BÍLEK VÍTĚZSLAV, nar. 1906, popraven v Breslau (Wrocław) 2. 11. 1944

Narodil se 1. 9. 1906 jako nejstarší syn manželům Valentinu a Otýlii Bílkovým. Vy-

studoval učitelský ústav, učil na několika školách. Posléze byl jmenován řídícím učitelem v Dolním Žukově u Těšína. Bratr Božetěch učil na měšťanské škole v Týnci, kde byl jeho kolegou učitel Jureček. Když Poláci začali okupovat Těšínsko, vypomohl v nouzi jeho rodině a přestěhoval ji do Metylovic. Slávek a Jureček se tak v Metylovicích setkali. Od těch dob se datovala jejich užší spolupráce, která později přerostla v odbojovou činnost.

Polské okupační úřady se zasadily o to, aby nikdo z učitelů, působících dosud na Těšínsku, nedostal místo v okresech bezprostředně hraničících s Těšínskem. Jureček byl přeložen do Slavkova u Brna, kde se stal vedoucím odbojové skupiny Svobodná legie. Slávek byl přeložen do Černčína u Bučovic a pracoval v odboji na Bučovicku. Lidé v Černčíně ho měli rádi. Řídil tam pěvecký smíšený sbor, v sousedních Bučovicích vedl sbor Hvězda. Nacvičoval divadla, která hrávali venku. Nikdy neřekl: „nemám čas, nemohu, nechce se mi.“ Ochotně pomohl u mlátičky i v noci při telení krav. Uměl vázat balíky slámy, že se mu nikdo nevyrovnal. S každým dovedl pohovorit. Hrál krásně na housle.

Podle skutečnosti, které vyšly později najevo je zřejmé, že odbojová práce v této skupině postrádala přísnou konspirativnost a tak bylo jen otázkou času, kdy bude odhalena. Stalo se to v květnu 1943 ve Slavkově. Odboj nebyl odhalen gestapem ani nasazeným zrádcem, ale českým občanem. Syn mu u oběda pověděl, že bude pracovat v odboji. Zvedl se a šel to oznámit na policejní stanici. Četník mu to rozmluvil. Na druhý den přišel znovu a na svém udání trval. Vrchní strážmistr zvedl telefon a během dvou hodin bylo ve Slavkově brněnské gestapo. Začalo zatýkáni. Vinou udání padlo v Breslau dvanáct hlav pod sekerou. Nejdříve odvezli Jurečku. Jak strašný musel být výslech, když tento pevný, tvrdý Slezák mučeni neunesl a promluvil. Zatýkáni a další mučení pokračovalo. Bylo jasné, že přijdou i pro Slávka. Uvažoval o útěku, ale gestapo bylo rychlejší. Vjelo do vesnice po mírně se svažující silnici s vypnutým motorem. Ke škole se vrátili pěšky. Zatklí ho před dětmi.

Kounicovy koleje se hned po uzavření vysokých škol staly místem bezmezného utrpení českých vězňů. Tam nyní týrali i Slávka. Spoluvězni po válce svědčili, jak jim po večerech vyprávěl o českých dějinách. Vedl je k tomu, aby i oni vyprávěli o sobě, o své práci. Tiše zpívali české písně. Pomohl jim to přenést se ze světa křiku, bití a kopanců do prostředí, v němž žili předtím se svými nejdražšími. Slávek pomyslně vodíval svou dcerušku na procházku, maloval na toaletní papír domek, který postaví po válce. Ve vězení, v této mezní situaci nejlépe poznával charaktery lidí. Velké duše i sobce. Ty, kteří se nerozdělili ani o krajíček chleba přesto, že dostávali balíčky z domova. On, protože se nepřiznal, neměl na balík nárok. Vzpomínal na mše, které nacvičoval na vánoce a velikonoce, stále více se otvíral Bohu. Přemýšlel o dosavadním životě, zrál nesmírným utrpením.

Zmítal se mezi dvěma protiklady. Na jedné straně chtěl, aby jeho blízcí za ním nejezdili, neboť to považoval z jejich strany za velkou obět. Na druhé straně se pochopitelně nemohl jejich návštěv nasytit. Bratr Božetěch docházel ke kolejmům se Slávkovou ženou vždy ve středu a v sobotu odpoledne. U budovy se pochopitelně nikdo nesměl zastavit. U oken na chodbách stáli dozorcí

s automaty a hlídali pohyb na chodníku. Okna cel byla hlídána i zvenčí. Proto se nikdo nesměl vyklánět ven.

A přesto se našly chvíle, kdy se oči procházejících a vězněných setkaly. Bylo k tomu třeba trpělivosti, šikovnosti a dobré taktické a časové souhry. Navíc Slávek začal posílat motáky. Stalo se tak díky německému dozorcovi. Za svou lidskost a pomoc českým vězňům nakonec zaplatil životem.

Bratr se každý týden snažil pro Slávka a jeho přátelé „vysílat“ heslovité zprávy. Při nahlédnutí hostejné ledabylé chůzi po chodníku se snažil nenápadným gestem signalizovat postup Rudé armády, osvobozená města a podobně. Nebylo to samozřejmě bez rizika. Díky důkladnému obeznámení se s pravidelným denním režimem v okolí Kounicových kolejí se mu to dařilo. Je třeba se také zmínit o riskantní komunikaci, kterou Slávek použil při jedné mimořádné skutečnosti.

Ani po osmi týdnech výslechů se k ničemu nepřiznal. V devátém týdnu získalo gestapo proti němu další usvědčující materiál. Aby tentokrát konečně dosáhli přiznání, mučili ho tak, že Slávka museli dva podpírat, aby vůbec došel na celu. Trvalo několik dnů, než přišel k sobě.

V sobotu 18. září přijel bratr Božetěch se švagrovou ke kolejmům. Rozestavení stáží nebylo zrovna nejvhodnější. Letmo vzhledli k důvěrně známému oknu. Oblíčeje za ním nepoznali. Oběšli pomalu celý trakt kolejí a vraceli se. Opět nenápadně pohlédli nahoru. Byl to on. Ale jak změněný. V černém obličejí svítily jen oči a skrze mírný úsměv bílé zuby. Stačili si všimnout, že drží v ruce bílý předmět. Pochopili, že ho chce vyhodit. Podešli na druhou stranu, předstírali horlivý rozhovor, ale ve skutečnosti napjatě sledovali, zda se to podaří a kam vyhozený předmět spadne. Náhle proletěl nad hlavami hlídek drobný předmět a zapadl do trávy za protější stranou ulice. Pomohl jim metař, který předmět našel a předal jim ho. V kapsníku byl utřený zámek ze skříně a kousek toaletního papíru se vzakem: „Řekl jsem o Zuntovi, že o odboji věděl, ale nevstoupil. Informujte ho.“ Zuntu zatklí a on vypovídal jen to, co bylo na motáku. Nikdo další zatčen nebyl.

Když bratr Božetěch přivedl 21. prosince ke kolejmům těžce nemocného otce a maminku, aby také mohli Slávka zahlédnout, v důvěrně známém okně se už nikdo neobjevil. Slávek byl zařazen do transportu, který odjel do Breslau. Před odjezdem poslal moták, v němž děkoval manželce za pět let manželského života, za vše pěkné, co spolu prožili a prosil za odpuštění všeho, čím jí ublížil.

Z Breslau mohl jednou měsíčně posílat dopisy legálně. Hovořil v nich ku své ženě, dcerce, rodičům, sourozencům. Děkoval za jejich lásku, starosti a modlitby. V předstávách tvořil pro svou dcerku Danušku loutkové divadlo a vymýšlel pro ni pohádky. V myšlenkách přestavoval rodný domek v Metylovicích, stavěl nový dům u Ozdravovny. Zpíval si postní, později velikonoční písně, které doma zpívala maminka. Psal, jak je rád, že tam mají práci, která je fyzická, zajímavá, snadná a rozmanitá. Lépe mu tak díky ní utíkal čas.

Soud byl 8. května 1944. Byli souzeni po dvojicích. Slávek s Otou Zuntem. Po válce pan Zunt napsal: „Slávek byl souzen první. Byl přítomen i tlumočník. Oba jsme sice uměli německy, ale nepřiznali jsme to. Hned v první otázce se Slávka zeptali, proč přisahal na odboj. Odpověděl, že nepřisahal na organizaci, ale československé armádě

a československé republiky. To byl i pro tlumočníka šok. A tak zamaskoval do své otázky — člověče, co to říkáš, proč nefekneš něco na svou obhajobu? Když odpověď přeložil soudcům, začali křičet, že je to vlasti-zrada. I já jsem se v tom zmatku naklonil ke Slávkovi — zapři aspoň něco! Soudci už se na nic neptali a ihned odešli k poradě.

V nastalém tichu seděl Slávek nehybně, ruce na klíně, pohled jakoby zaměřen mimo tyto prostory. Za malou chvíli se porota vrátila, všichni se postavili. „Zum Tode verurteilt — odsouzen k smrti“. Slávek stál, ruce nataženy podél těla, oči hleděly kamsi jinnam. Začal jsem plakat. On mne chytil a stiskl mi ruku. Když nás odváželi autobusem zpět, chytil mne Slávek kolem ramen a prosil, abych vyřídil doma, aby mu manželka odpustila, že jí připravil takovou bolest a Danuška ať odpustí, že nebude mít tatínka. Mne prosil, abych mu odpustil, ale co já bych mu měl odpouštět. Když jsme vystoupili, ukázal jsem Slávkovi na rozkvetlou třešni, abych ho přivedl na jiné myšlenky. A tehdy se rozplakal — „Už nikdy ty květy neuvidím“. Pevně mne objal. Nekřičel, ale dozorcí nás museli oddělit. Slávka odvedli do cely smrti. Už jsem ho nikdy neviděl.“

V dopise z 18. května Slávek píše, že ho navštívil obhájce, který podá žádost o milost. Vyznává, že hluboká víra v Boží dobrotu a spravedlnost, kterou mu maminka v mládí vložila do srdce, mu dává sílu nést jeho kříž. V dopise z června je prosí, aby uvěřili tomu, co píše. Vždyť už nemá příčinu, aby psal jen pro jejich útěchu. Cítí se nyní silný, neboť se mu dostalo duševní posily. Očistil se od lidských chyb a přijal Spasitele. Podivné a veliké. Přišel, zaplnil srdce a duši a zůstal. S ním přišla také knížička, vydaná Vyšehradem v Praze. Čtvero knih o následování Krista. Přípravuje ho na cestu tak pečlivě a dokonale, že se mu zdá, že po ní kráčí měkce jako po mechu. Necítí bolesti tělesných ani duševních. Ba s radostí se blíží dni, kdy mu nejvyšší Dirigent dá pokyn a za ruku ho povede do nové vlasti. Děkuje mu a s rukama sepjatýma v modlitbě prosí, aby ho soudil podle své dobrotu a ne podle jeho nepravostí. Modlí se za své přátele, kteří už byli Němci popraveni — za Miloše Sládečka, Kubu, Rudu. Uvědomuje si, že jen ten, kdo trpí jako on, dovede se vcítit do utrpení Kristova. V posledních dopisech jen děkuje — děkuje za každé milé slovo, za každé pohlazení, každý laskavý pohled. Chce, aby dříve než zemře, znala rodina všechny dobrodince, které poznal ve vězení a vyjmenovával je. Děkuje za přítele, který mu do cely přináší svůj oběd a jehož chlebem zahání svůj hlad. Prosí mladšího bratra Zdenka, aby po něm přijal prvorozenství a byl svým rodičům a sourozencům oporou.

Na Dušičky v roce 1944, v dopise těsně před popravou, píše: „Pomodliv se dnes v poledne andělské zvěstování za sebe a za vás, což jsem činil denně a pravidelně, přeběhl jsem v myslí všechny vaše dopisy, jež jsem znal téměř z paměti. Posilnil jsem se miskou vydatné polévky a vyslechl jsem „zvěstování“ z úst člověka, abych se přiblížil k místu, kde můj dobrý Ježíš mi podá svou pomocnou ruku. Prosím ho, aby dal mým drahým sílu, aby unesl tento kříž. Čekám na Boha s klidem a radostí a vděčím mu za všechna dobrodíní, která mi prokazoval v posledním čase. Loučím se se všemi posledním „S Bohem“. Víím, že jdu k Pánu. Slávek.“

(zpracováno podle rodinného archivu pana profesora Božetěcha Bílka)

Pamětní deska bratrů Bílkových na hřbitově

BÍLEK VLADIMÍR, nar. 1920, zastřelen v Cieszyně pravděpodobně 30. 4. 1945

Narodil se v roce 1920 manželům Valentinu a Otýlii Bílkovým v Metylovicích. Byl benjamínek a tak ho samozřejmě obklopovala láska nejen rodičů, ale i sourozenců. Jak často se ve svých motáčích zmiňoval popravený bratr Slávek o Mirečkovi.

Po maturitě nastoupil jako úředník ve Válcovných kovů v Přívoze, kde také přechodně bydlel. V neděli koncem dubna byl u rodičů v Metylovicích. Vyčistil si tam zbraň a odvezl sebou do bytu v Přívoze. Osvobození bylo na spadnutí, Rudá armáda stála u Ostravy. Až po válce se dověděl jeho bratr profesor Božetěch Bílek, proč došlo k zatčení.

Jeden zaměstnanec Válcoven pozoroval z okna dalekohledem, jak si Vladimír zakresluje na mapce postup Rudé armády, která se už nacházela prostoru Odry. Je zajímavé, že majitel závodu, Němec, to nejdříve ohlásit nechtěl. Teprve na další naléhání zaměstnance udání ohlásil. Gestapáci Mirka hledali v práci, pak v Metylovicích. Nakonec ho zatkl v jeho bytě v Přívoze. Bratr Božetěch ihned začal podnikat kroky k jeho osvobození. Pomocí známých se mu podařilo navázat styk s příslušníkem gestapa Leopoldem Etlíngerem. Přímo v budově gestapa mu 30. dubna 1945 řekl Etlinger došlostně: „Právě jsem mluvil se zástupcem šéfa gestapa Lehmannem a ten mi slíbil, že ho snad pustí.“ Ve skutečnosti byl jeho bratr už asi dva dny mrtvý.

Vladimír Bílek zastřelen před koncem války v Polském Těšíně

Jakmile byla Ostrava osvobozena, bratr se tam ihned na kole rozjel. Hledal Mirka všude. Když ho nenašel, rozjel se opět domů s nadějí, že je už třeba doma. Nebyl.

Gestapo tehdy utíkalo přes Frýdlant, Frenštát, Valašské Meziříčí na jih do Vídně. Božetěch se rozhodl jet za nimi. Věřil, že se u podaří získat od nich aspoň nějakou informaci o bratrovi. Vzpomínal s vděčností na dnes již zemřelého přítele Václava Němce, který jel s ním. Zoufale se snažili zachytit nějakou stopu, aby mohli mamince přivést dobrou zprávu. Cestou potakávali skupiny vězňů, kteří se vraceli domů. Ani ti nic nevěděli. Po třech dnech se s prázdnou vraceli domů. Nastaly hrozné dny nejistoty a beznaděje.

V červnu zaslechl bratr Božetěch výzvu v rozhlase. V polském Těšíně byly na starém židovské hřbitově odkryty hroby zřejmě narýchlo popravených lidí, které bylo třeba identifikovat. Vyšel se tam. Je vůbec možné představit si tu hrůzu?

Mezi vězni těšínského gestapa se proslychalo, že jejich vězňové čas od času odváždějí nepohodlné osoby na starý židovský hřbitov a vraceli se bez nich. Od podzimu 1944 byly tyto likvidační akce stále častější. Poslední vraždy tam byly spáchány ještě 1. května 1945.

V červnu téhož roku došlo k úřednímu prozkoumání místa činu. S podrobností šetření nás seznamuje sedmnáctistránkový Protokol o exhumaci a ohledání ostatků osob zavražděných německými okupanty na židovském hřbitově v Cieszyně v době od podzimu 1944 do 1. května 1945, sestavený polskými úřady.

Exhumace začala 13. června 1945 v 17 hodin. Po třech dnech byla ukončena. Bylo odkryto celkem třináct hrobů a objeveno jedenaosmdesát těl se stopami po střelné ráně to těla. V posledním hrobě bylo pět mužů. Jedním z nich byl Vladimír Bílek. Byl tedy asi jen tři dny zatčen a pak bez soudu popraven.

Bratr Božetěch nikdy nezapomněl na cestu, když šel pěšky od vlaku z Pržna říci své mamince, že našel jejího nejmladšího syna.

Mezi oběťmi v odkrytých hrobech byla také ilegální skupina osmnácti mladých junáků z Ostravy, které vedl Vladimír Čermák. O jejich likvidaci (a zřejmě i o popravě Vladimíra Bílka) svévolně rozhodl tehdejší šéf ostravské úřadovny gestapa Wilhelm Lehmann.

Sám si vězně vybral a uložil podřízenému, aby zařídil jejich zastřelení v polském Cieszyně. Zřejmě si byl vědom, že na území protektorátu překračuje svou pravomoc a pravděpodobně se i obával následků, jaké by tento čin vyvolal u českého obyvatelstva v posledních dnech války. Možná v tom hrála roli i snaha zahltit stopy zločinu.

Přesné datum poprav Vladimíra Bílka a mladých skautů není známo. V každém případě to byly poslední dny měsíce dubna.

Exhumace byla ukončena 16. června 1945. Příští den se konal v Cieszyně pohřeb většiny obětí. Vojenský studebaker ostravské posádky převezl rakve s pozůstatky ostravských junáků do krematoria v Ostravě. Na přání rodiny byl Vladimír Bílek převezen do Metylovic. Celou noc u jeho rakve drželi stráž hasiči, Sokoli a skauti. Pak byl pochován na hřbitově na čestném místě vedle kříže a hrobu rudoarmějců.

Za mostem, spojujícím Český Těšín s Cieszynem je pamětní deska s devatenácti jmény. Mezi nimi je vytesáno i jméno našeho občana Vladimíra Bílka. Na místním hřbitově připomíná oběť Vladimíra i jeho staršího bratra Vítezslava umělecký pomník na rodinném hrobě. Sokoli si jeho památku připomínají tradičním memoriálem Miloše Čupy a Mirka Bílka.

(podle knihy Mečislava Boráka „Na příkaz gestapa“ a vzpomínek bratra profesora Božetěcha Bílka)

NĚMEC FRANTIŠEK, nar. 1896, popraven v Breslau (Wrocław) 6. 7. 1944

Díky jeho synovci panu Jar. Němcovi jsem se dověděl, že byl komunista. Dal mi kontakt na jeho dceru, která žila v Praze. Přislíbila, že mi pošle potřebný materiál. Jak jsem se později dověděl, měla mozkovou příhodu a už se více neozvala.

BÍLEK AMBROŽ, nar. 1916, padl u Dukly 3. 10. 1944

Narodil se v dřevěnici č. p. 80 na svahu Čupku jako nejmladší ze čtyř dětí. Byl bystrý, dobře se učil. Všechn svůj volný čas jako student věnoval činnosti v Orle. Byl vedoucím žactva, dorostu, náčelníkem i jednatelem. Hrál divadlo, volejbal.

Ambrož Bílek v uniformě

Po maturitě na reálném gymnáziu v Místku se přihlásil do československé armády. Nastoupil k dělostřeleckému pluku do Hranic. V Bratislavě absolvoval školu pro důstojníky. Ve studiích pokračoval na vojenské akademii v Hranicích a 14. srpna 1938 byl vyřazen jako poručík. Po rozpuštění naší armády na jaře 1939 se rozhodl odejít. V úterý 20. června oznámil svůj úmysl matce a navštívil přátele. Nikdo z nich tehdy netušil, že se vlastně přišel rozloučit. Odpoledne odjel do Vyšních Lhot. Za hranice proktorátu se dostal na selském voze pod ostrvěmi spolu se dvěma kamarády, rovněž poručíky. Pouze jeden z nich, pan Těšínský válku přežil.

Přihlásil se na československém konsulátě v Krakově. V září se dostal do přístavu Agde na jihu Francie. Podstoupil vojenskou přípravu, pilně se učil francouzsky. V deníku si poznamenal: „Právě slyším troubit večeřku. Přál bych si, aby ji slyšeli všichni tam v Čechách, na Moravě i na Slovensku. Chtěl bych, aby věděli, že československé vojsko nezmizelo, ale zase se znovu zrodilo.“

Po napadení Francie se dostal do Anglie. Ve stanovém táboře je navštívil prezident E. Beneš. V letecké škole v Londýně se při zkouškách mezi dvěma sty dvaceti účastníky umístil jako třetí. Absolvoval seskoky s padákem i noční seskok z balonu. V lednu přijal velení 2. čtyř dělostřelecké baterie, v červenci byl jmenován zástupcem minometné čety. Účastnil se ženijního kursu. Podle vojenského historického ústavu se Ambrož zúčastnil jako dělostřelec v roce 1940 a 1941 obrany důležitých objektů v Anglii, v době soustře-

děného náporu nacistické Luftwaffe v průběhu tzv. Bitvy o Anglii.

V srpnu 1943 byl zařazen do skupiny, která se připravovala na odjezd do Sovětského svazu. Lodí odjeli do Port Saidu, vlakem do Damašku. Do Teheránu dojeli 24. října. Po delším jednání překročili hranice SSSR. O měsíc později odjžděli do více než tisíc kilometrů vzdáleného Buzuluku, kde bylo výcvikové středisko československé jednotky v SSSR. Tam si Ambrož poznamenal: „Je 25. prosinec 1943. Letošní vánoce trávím v Buzuluku. Jsou to mé páté vánoce v zahraničí. Přirozeně, že mé myšlenky zalétají domů a vzpomínám. Vánoce 1939 jsem trávil ve Francii. Jako vánoční dárek jsem měl dopis od maminky. Největší dárek, jaký jsem mohl dostat. Vánoce 1940, 1941 a 1942 jsem trávil v Anglii. Letošní vánoce jsou ruské. Doufám, že příští budu trávit doma“. Byl to jeho poslední zápis v deníku.

Z Buzuluku odjel do Saratova, kde 30. prosince začal výcvik. Byl přeřazen k tankové jednotce. Svým vystupováním si získal důvěru a oblibu jak svých vojáků tak i nadřízených. Stal se velitelem tankového praporu. V Rusku zasáhl do bitvy u Krosna a Bílé Cerekve. V bitvě o Duklu ho vytáhli z hořícího tanku a dopravili do nejbližší nemocnice v Rzeszově v Polsku. Byl operován. Zdálo se, že překonal kritický stav a tylový náčelník zajistil letadlo pro jeho převoz. Zemřel na náhlé komplikace 3. října. Po dobytí průsmyku mu kamarádi splnili poslední přání. Pochovali ho na československém území.

Hned po válce se mezi hroby s dřevěnými kříži procházejí dvě ženy ve smutečním oblečení. Čtou jména na dřevěných tabulkách, která jsou napsána inkoustovou tužkou. Přijely až od moravské strany. Hledají jediné jméno. Když ho našly, pokleká maminka u hrobu a loučí se se svým synem: „Ambrožu, Ambrožu, na práh jsi došel, ale na kliku jsi nedosáhl.“

Ambrož Bílek byl vyznamenán Válečným křížem in memoriam, byl mu udělen Řád Bílého lva II. stupně. Současně byl povýšen do hodnosti majora.

Je podzim 1969. Poprchává. Cestou k památníku jde skupina lidí. Nesou věnec. Zastavují se u hrobu, na němž je v kameni vyryto deset jmen. Osmé patří Ambroži Bíkovi. Bratr s rodinou i přátelé z Metylovic kladou na hrob květiny, rozzíhají svíčky, modlí se. Pár kroků od hrobu se náhle objeví jeho dřívější velitel ze sovětské fronty, prezident republiky, armádní generál Ludvík Svoboda a ptá se svého doprovodu: „Kde leží kapitán Ambrož Bílek?“ Byl to okamžik tak silný, že se všem zatajil dech a nikdo nebyl schopen pronést jediné slovo. Jen Bohuš Halata byl natolik duchapřítomný, že stiskl fotoaparát.

Prezident Ludvík Svoboda u hrobu Ambrože Bílka na Dukle

16. října 1976 byla na škole odhalena Ambroži Bíkovi pamětní deska díky dlouholetému úsilí jeho bývalých kamarádů z Orla a Lidové strany, škola nese jeho jméno.

VÁŠEK VIKTOR, nar. 1921, zahynul v Tere-sienfeldu 29. 9. 1944

Jeho bratr měl nějakou dobu obchod v Metylovicích u pana Halaty naproti kostele. V domě dnes žije dcera pana Halaty, paní Květka Neuwirtová. Informovala mne, že maminka popraveného byla sestrou starého pana Fojtíka čp. 19. Tam jsem dostala adresu i telefon na synovce, který žije v Janovicích. Ten už žádné podrobnosti neznal a odkázal mne na jediného dnes už žijícího bratra popraveného, pana Aloise Waszka z Horního Těrlicka. Od pana Aloise Waszka, bratra Viktora jsem dostala dopis. Z něho uvádím: „Viktor se vyučil obchodním příručím u bratra Alfréda, který měl obchod se smíšeným zbožím v Metylovicích naproti kostele. Jako ročník 21 byl totálně nasazený do Therezienfeldu (v Rakousku za Vídní). V roce 1944 napsal bratru Aloisovi, že pracuje v továrně na chemikálie. Práce byla těžká, režim přísný. Když jednou přišel do práce o pět minut později, strhli mu celou hodinu. Jídlo se mnohdy nedalo jíst. Boty neměli, chodili v dřevácích. V osudný den se těšil na švestkové knedlíky, které mu slíbily děvčata. Už se jich nedočkal. Vykládali vagon nevybuchlých granátů. Mistr k sobě pozval pět z nich, aby jim vysvětlil, jak s nimi mají zacházet. V tom okamžiku granát vybuchl a čtyři chlapci byli na místě mrtví. Viktor byl mezi nimi. Byl pochován na hřbitově v Therezienfeldu. Bratr Alois i jeho maminka se zúčastnili pohřbu. Alois, ročník 1923, byl také totálně nasazen. Pracoval 4,5 roku v Německu, 43 dny byl v koncentráku u Osvětimi. Další bratr byl zastřelen Rusy v Katyni.“

NEUSTADTL FRIDERICKE, nar. 1886, zahynula v koncentračním táboře

Jedno jméno, dle mého názoru na tablu chybí. Narodila se 4. 6. 1886. Do Metylovic přišla, když jí bylo asi padesát let. Bydlela v pokojíku v podkroví u pana Metoda Bílka. Učila jeho dvě dcerky němčině. Paní Kovářovicová, starší z obou děvčat na ni dodnes vzpomíná. Paní Ulčáková z Kozlovic, když byla ještě malou žačkou Mařenkou od „Rozíňoka“ jí nosila vodu nebo zatápěla v kamnech. Dodnes si pamatuje její zvláštní, jakoby šišlavou češtinu.

Začala válka a někteří pamětníci si vzpomínají, jak najednou začala chodit schoulená do sebe, nejistá, ponížená. Na šatech měla přišitou Davidovu hvězdu.

Přijeli si pro ni několik týdnů poté, co zatkli pana Metoda Bílka. Pod číslem 118 324 odjela s transportem z Moravské Ostravy do Terezína. Transport Bn 116 odjel z Terezína i s ní. Pak už ji nikdo nikdy neviděl.

Své vězení přežili:

Karel Čupa — (odsouzen roku 1943 na 4 roky), byl vězněn v Ostravě, Osvětimi, Breslau, Glogově a Sagari. 12. 2. 1945 se mu podařilo uprchnout na Slovensko, vstoupil do Svobodovy jednotky a s ní se vrátil po válce domů

Bernard Závodný — odsouzen roku 1943 na 4 roky

Albín Chasák — odsouzen roku 1943 na 4 roky

Metoděj Bílek — starosta Sokola, odsouzen na 1 rok, vrátil se po 1/2 roce, vězněn v Osvětimi, vrátil se nemocen fyzicky a zdeptán psychicky

Štěpánka Bílková — jeho manželka a známá učitelka a vězňena 6 týdnů

profesor Josef Václav Luňáček — byl zatčen a vězňen za německé provokační akce při uzavření místeckého gymnasia. Vrátil se po 3 měsících

Jan Němec — zatčen 16. 1. 1943 za ukrývání legionáře Oborného, vězňen byl v Ostravě, Osvětimi, Buchenwaldu a Doře (Nordhausen)

František Šigut — odsouzen v roce 1945
Cecilie Závodná (6 týdnů)

Dále byli vězňeni:

Antonín Vašek, Gustav Boháč, Leopold Šigut

Podle informace Mojžíra Bražiny byl krátce vězňen jeho nevlastní bratr **Josef Bražina** pro sabotáž v Ostravě, ale byl propuštěn.

V zápiscích starosty Ondřeje Lepíka je zmínka o **Ferdinandu Závodném**, který byl vězňen pro podporu ruských zajatců. Vyžebrał pro ně u sousedky **Julie Závodné** chléb a mléko. I ta skončila ve vězení. Přiznali prý to zadržení zajatci.

Je pravděpodobné, že byli zatčení i další lidé, kteří ale byli propuštěni nebo přežili. Neznámá jsem zatím na žádný další pramen.

O jednom z vězňených, panu Františku Gureckém, bych se chtěla zmínit zvláště. Mám doma mnoho autentických, dokumentů, materiálů a fotografií, které by vydaly na velmi silný příběh. Snad se mi je kdysi povede rozepsat v jeho plné hloubce.

František Gurecký, nar. 1918, zemřel 1978

Byl červen 1939, když jako obvykle seděl v kamenolomu p. Volného a roztloukal kladivem kámen na šterk. Přemýšlel při tom o politické situaci v naší zemi, v tzv. Protektorátu. Uzářila v něm myšlenka postavit se našim „ochráncům“ se zbraní v ruce.

V poledne odhodil kladivo a šel domů k obědu. Pak se zadním vchodem vytratil, aniž by domácím něco řekl. Šel do Místku a vyzvedl si u stavitele, který měl lom pronajatý, peníze, které měl u něho k dobru. Se sto padesáti korunami v kapse přišel do Frýdku na nádraží a nasedl do autobusu směr Morávka, která byla tehdy hraniční obcí. Vystoupil o dvě zastávky dříve, v hospodě si dal na kuráž dvě piva a koupil stovku cigaret Vlast, aby měl za hranicemi nějaké potěšení. Z hospody se vydal na dvůr, neboť už věděl, že za ním vede pěšina, po které se dá dostat do Polska.

Náhle vystoupil z vysoké trávy muž v německé uniformě: „Kam jdete?“ — „Do Skalice“, zněla výmluva. Němec vytáhl mapu,

František Gurecký po šťastném návratu z války

aby zjistil, že tudy se do Skalice nejde. Zavedl zadrženého na stanici finanční správy. Zde velitel zařval: „Nach Polen zum legion, was?“ „Ne“, zněla odpověď a vzápětí padla první facka od Němců. Naložili ho do auta a odvezli na gestapo v Moravské Ostravě. Po krátkém, ale tvrdém výslechu následoval převoz do věznice krajského soudu. Tam to nebylo ještě tak zlé. Čeští dozorcí se chovali celkem slušně. Po třech týdnech následovaly Fifejdy a tam si užil vždy při výslechu bití. Byl zavřený několik týdnů. Nakonec ho jednoho večera, když už uléhal na kavalec, během pěti minut propustili, samozřejmě bez peněz a bez dokladů.

Hned z věznice odešel na nádraží do Vítkovic a odtud vlakem na černo odjel do Frýdku. A odtud se pustil pěšky směrem na Dobrou a Těšín. Když začalo svítat, cítil se tak unaven, že si lehl na zem a usnul. Probudil ho ranní chlad. Před ním byl domek a zahlédl ženu a putýnkou, která šla pro vodu. Byl v Polsku. Zamířil do Těšína, tam ho polští financí ubytovali v hostinci, dostal najíst a setkal se s dalšími lidmi, kteří měli stejný úmysl jako on. Prý se tam setkal i s nadporučíkem Jarošem, pozdějším hrdinou od Sokolova.

Tentýž den odešli do československého legionu do Velkých Bronowic. Tam prošli základním vojenským výcvikem, ale jen

v civilu. Těsně před vypuknutím války odjeli do letního vojenského tábora „Letna“. V den vypovězení války viděli první nálety na Lvov. Dostali první lehké kulometry, několik pušek a plynové masky. Navštívil je tam generál Prchal. Odtud odjeli směrem na Rovno, neboť v důsledku porážky polské armády se všichni stahovali do středu Polska. Cestou jeli kolem Zborova a tak si připomněli naše legionáře. Ve Zborově nechal generál Prchal vyložit auta a zmizel. Velení převzal plukovník Svoboda. V tyto dny zažili první německý nálet. Večer vydal Svoboda rozkaz, aby se připravili k pochodu na Tarnopol. Byl velmi namáhavý. Šli celou noc, následující den a opět celou noc. Až se dostali k ruským jednotkám, které je zajaly. Tyto ruské jednotky obsazovaly polskou Ukrajinu. Museli odložit všechny zbraně. Na druhý den nastoupili v doprovodu dvou ruských kozáků na koni cestu do vnitrozemí Sovětského svazu. Šli asi deset dnů pěšky bez jakéhokoliv zásobování, cestou se živili, jak se dalo, žebřali o chléb. Poté dorazili do městečka, kde je Rusové prohledali a odvezli na třikrát autem do Podolského Kamence. Tam se dosytností vyspali a dosyta nejedli — dostali ukrajinský boršč. Následovala internace. Z tábora se nesměli vzdálit, rovněž byl vydán přísný zákaz stýkat se s civilním obyvatelstvem. Asi po třech týdnech je opět odvezli. Při jedné zastávce zajistili, že v tom místě je dostatek potravin. Fingovali tedy opravu auta, a zatím ostatní nakoupili pytle housek a cigarety. Pokračovali pak v cestě vlakem. V malém vagonu jich bylo namačkáno až 140. Tam také poznali ruské silnice. Při elektrickém osvětlení se domnívali, že budou pochodovat po asfaltu. Pršelo a všichni zapadli do bláta. Ubytování tam bylo velmi špatné, žili stísněně, tábor byl zamořen hmyzem. Stále byli odděleni od místního obyvatelstva, oděv se jim rozpadal. Byli tam drženi až do roku 1940. Pak opět cestovali do vnitrozemí. Museli nějakou dobu pracovat i v kolchoze.

Když se v Sovětském svazu utvořila armáda pod velením generála Svobody, bojoval v ní jako průzkumník. Sloužil ve stejné jednotce jako jeho kamarád Ambrož Bilek, ale dlouho o tom nevěděl. Náhodou ho zahlédl, jak hovoří s generálem Svobodou. Poznal ho podle šrámu, který Ambrožovi zůstal po dětských hrách i podle jim špatně vyslovaného „r“. Mluvit s ním nemohl, neboť bylo defilé. Byl ale přítomen při Ambrožově pohřbu na Dukle. Válku přežil, ale po návratu se z Metylovic odstěhoval. Zemřel 23. 6. 1978 ve Vsetíně.

Marie Bartková

SESTŘELENI AMERICKÉHO LETADLA

Koncem srpna 1944 byla cílem bombardování spojeneckého letectva Ostrava.

Na seřadovacím nádraží tam stálo velké množství vlaků s cisternovými vozy, které byly určeny pro východní frontu. Letadla vzlétala z jižní Itálie 29. srpna 1944. Pro nálety na Ostravu a východní Maďarsko ten den vzlétlo 599 bombardérů a 294 stíhaček k ochraně těchto bombardérů. Jedno z letadel, americký Boeing B 17 G, létající pevnost, se opozdilo a oddělilo od mohutné skupiny a na trase Slavičín - Ostrava bylo zasaženo kulometem z německé stíhačky. Letadlo šel nakonec jen jeden ze 4 motorů a nezadržitelně ztrácelo výšku. Jeden z členů posádky US Army Force seržant Russell I. Pay-

ne byl za letu těžce postřelen. Kapitán jej ošetřil a krvácejícího polomrtvého pilota vyhodil na padáku z letičího letadla. Američan dopadl těžce raněn na palkovské straně Čupku, asi 300 m od Hlaváčova potoku na Kútách, kde krátce po dopadu zemřel. Pravděpodobně byl však již zastřelen Němci, kteří měli právě v Palkovicích cvičení a po letícím parašutistovi střídali. Dnes je kousek od tohoto místa postaven malý památník, který v roce 2007 nechala zhotovit obec Palkovice.

Hořící letoun, řízený autopilotem, kterému se podařilo ještě předtím pravděpodobně v prostorách místeckého Štandlu odhodit skoro všechny bomby, havaroval o několik minut později v lesním porostu na úpatí Ondřejníku v katastru obce Metylovice. Bylo to v lokalitě Jedličí, nedaleko zastávky u Cvička, poblíž silnice do Lhotky, kde těsně po dopadu explodoval a zčásti shořel.

Čekání na seskok — ilustrační foto

Dopad kouřícího letadla, vydávající hrozivý zvuk, viděli v poledních hodinách i někteří metylovští občané, kteří se u hořícího trupu střetli s příjízdnými Němci, pátrajícími po parašutistech. Naši občané na nic nečekali a rozprchli se tak rychle, až pozráceli konzervy, které si chtěli vzít.

Zbýlých 9 letců, kteří stihli vyskočit padákem z letadla, zajal stíhací oddíl pořádkové policie (Jagdkommando) nebo se vzdali. Horního střelce a mechanika Irvinga Katze Němci zastřelili, jelikož zjistili, že je židovského původu a zbýlých 8 letců odvezli do zajateckých táborů, kde se v útrapách dočkali konce války.

Ostatky amerického pilota, levého bočního střelce, Russella I. Payna byly v roce 1944 pohřbeny v Palkovicích. V roce 1946 byly exhumovány, převezeny do USA a znovu pohřbeny na Arlingtonském národním hřbitově ve Washingtonu, kde jsou pohřbeny významné osobnosti amerických dějin a vojáci, kteří padli v boji za vlast.

Mnozí z těchto sestřelených vojáků se po více než padesáti letech vrátili v rámci vzpomínkových akcí do České republiky na místa, kde na druhém konci světa, nasazovali své mladé životy a zdraví za vítězství nad fašismem.

Velitel sestřeleného letounu I. pilot William T. Garland s manželkou navštívil Metylovce v roce 1994

Parašutista při seskoku — ilustrační foto

Milan Hajdušek

SOKOLSKÝ ODBOJ ZA OKUPACE

Po vpádu hitlerovských vojsk do ČSR v březnu 1939 se tvořily po celé republice buňky odboje. Také v Místku vzniklo v roce 1939 sokolské podzemní hnutí „Za vlast“. Vedl jej štábní kapitán Rozehnal a po jeho zatčení převzal velení odborný učitel v Místku a vzdělávatel sokolské jednoty z Metylovic bratr Bohumil (Miloš) Čupa.

Po vpádu do Polska splynul odboj „Za vlast“ s vojenskou organizací „Obrana národa“ vedenou z Brna. Byly zakládány tzv. „trojky“, které se řetězovitě rozvíjely. Miloš Čupa založil skupiny v Paskově, Palkovicích, Chlebovicích, Sviadnově a v Metylovicích. Zde s ním spolupracovali Metod Bílek, řemenář a starosta TJ Sokol; František Merta, klempíř; Vavřín Bílek, vulkanisér; Vavřín Hajdušek, zubní technik; Antonín Vašek, dělník.

Celá organizace směřovala k přípravě ozbrojeného povstání. Přípravovaly se zbraně a střelivo, prováděla se špionáž a sabotáže. Leč

rozsáhlá síť německé Tajné státní policie — gestapa — vždy odhalila nebezpečnou činnost, takže došlo k hromadnému zatýkání. Přesto, že učitel bratr Ivánek z Palkovic, radil Miloši Čupovi, aby uprchl do ciziny, neboť se k tomu naskytlá velmi vhodná příležitost, neučinil tak s podotknutím, že zůstane vojákem na rodné hroudě. A tak se stalo, že byl dne 10. dubna 1941 zatčen. K zatčení došlo přímo v naší Sokolovně při cvičení mužů.

Sokolovna před válkou

Ve vězení v Ostravě byl po několik týdnů krutě týrán, upadal do bezvědomí, ale nevynutili na něm nejmenšího doznání a když k smrti ztýranému přivedli bezcitní gestapáci jeho přítele z odboje, klekl tento před ním a prosil: „Bratře Miloši, nenech se mučit a přiznej se, vše je prozrazeno“. Miloš se přiznal, ale prozradil pouze sám sebe. Metylovským bratřím z odboje zachránil život. Byl Sokolem na pravém místě a sokolství zasvětil celý svůj mladý život. Umíral v rovném boji jako statečný Sokol a hrdý Čech.

„Na hrobech našich vykvete nové jaro“, píše v cele smrti své milované mamince, „budoucí dny přinesou vzkříšení novému, krásnějšímu. Příštím, co vyjadřuje melodie, která se chvěje, v naší společné kobce u gilotiny v posledních minutách našeho života a kterou vyjadřují slova Kde domov můj, Berou nám život — ať žije lepší život“. Byl odsouzen k trestu smrti sekerou a dne 10. prosince 1942 popraven.

Po zatčení bratra Miloše Čupy, byla 12. dubna 1941, zastavena činnost Sokola v Metylovicích a sokolský majetek byl zabaven. Ovzduší bylo stále tíživější.

Přišel 8. říjen 1941. Tento den byl nejčernější v dějinách sokolstva. Do rukou gestapa se dostal písemný materiál o spolupráci Jugoslávského sokola s Českou obcí sokolskou. Byl to jasný doklad o sokolském odboji proti okupantům. A tak na rozkaz říšského protektora K. H. Franka nastalo hromadné zatýkání sokolstva. Ani naše metylovská tělocvičná jednota nebyla ušetřena. Je zatčen starosta jednoty bratr Metod Bílek, jeho manželka, učitelka Štěpánka Bílková a starříčkův místostarosta TJ Jan Cyril Bílek. Toho pro stáří a nemoc propustili téhož dne. Protisokolské akci neušel ani metylovský rodák, bratr Blažej Onderka, starosta Sokola ve Frýdlantě.

Metoděj Bílek, starosta Sokola při svém zatčení v Osvětimi

Štěpánka Bílková se vrátila po šestitýdenním věznění v Ostravě ke svým opuštěným dětem 19. listopadu 1941. Blažej Onderka v Osvětimi zahynul a starosta Metod Bílek se vrátil v červnu 1942 z Osvětimi s podlomeným zdravím, zlomen tělesně i duševně. Těžké utrpení na něm zanechalo nesmazatelné stopy.

Zatýkáni neustává ani v roce 1942. 5. prosince byl zatčen, pro ilegální činnost v Komunistické straně, člen Sokola Karel Čupa. Byl vězněn v Ostravě, Osvětimi, Breslau, Glogau, a Sagari. Dne 11. ledna 1945 uprchl do Sovětského svazu a vstoupil do Československé jednotky. Vrátil se až po osvobození.

V průběhu okupace byli mladí lidé nasazováni k těžkým nuceným pracím. Nedodržování pracovní doby bylo považováno za sabotáž a tak se stalo, že gestapo zatkl i bratra Františka Pustku, kterého pak umučili v koncentračním táboře v Osvětimi dne 23. února 1943.

Přesto, že za ukrývání a poskytování pomoci uprchlíkům byly strašné tresty, přece bratr Jan Němec podporoval svého kamaráda legionáře Oborného z Ostravy. Jeho syn byl zastřelen pro sabotáž a otec se ukrýval u známých. Byl však dopaden a po hrozném mučení prozradil všechno, kdož mu pomáhali, tedy i Jana Němce. Ten byl zatčen 16. ledna 1943. Odbyl si svou kalvárii v Ostravě, Osvětimi, Buchenwaldu a v podzemním táboře Dora u Nordhausenu. Jeho obdivuhodně nezlomná vůle mu nedovolila podlehnouti a dopřála mu šťastný návrat ke svým drahým.

Dne 30. června 1943 byl zatčen bratr Vítězslav Bílek, toho času učitel v Bučovicích u Brna. Ani smrt Miloše Čupy jej neodradila, aby se nezapojil do sokolského podzemního hnutí proti okupantům. Tak mu velela jeho sokolská čest. Hustě rozvětvená špionážní síť, prohnaná a kruté metody surového gestapa a posléze bolestná pravda o zradě v našich řadách umožnila gestapu proniknout do podzemního hnutí. Odboj byl prozrazen, Vítězslav byl odsouzen k smrti. Byl popraven v Breslau 2. listopadu 1944. Je jeden z těch mučedníků, kteří ani při ukrutném týrání nezradili dalších spolubojovníků z odboje. Důkazem toho je i to, že po něm nikdo již na Bučovicku nebyl zatčen.

Začátkem roku 1945, kdy se zdálo, že vítězství spojenců je na dohah, kdy už jsme žili v radostné předtuše něčeho slavného a velikého, odehrála se v myslíkovském lomu hrůzostrašná tragédie. Několik chlapců z Palkovic a mezi nimi i bratr Alois Pustka se svým strýcem Janem Svobodou, oba z Metylovic, pozorovali na kopci blížící se frontu. V domnění, že jsou to partyzáni, byli Němci obklíčeni a zatčeni. V nedalekém lomu byli zohaveni a ránou do týla zastřeleni dne 4. května, tedy den před osvobozením Metylovic!

5. května 1945 přišla Rudá armáda a osvobodila naši obec. Nedá se vylicít, jakou radost jsme všichni prožívali, že už konečně je mír, který zacelí naše rány a povzbudí nás k práci v osvobozené vlasti. Sláva všem našim osvoboditelům i těm hrdinným bratrům, kteří nasazovali své životy za svobodu potupené vlasti.

Leč naše radost byla otřesena hroznou zprávou o zatčení bratra Vladimíra Bílka. Nedal se zastrašit smrtí svého rodného bratra Slávka a odhodlaně se zapojil do činnosti odbojové skupiny „Žižka“ v Ostravě. Byl zatčen 20. dubna 1945 pro přechovávání zbraní. Byl odvečen a zastřelen ránou do týla na židovském hřbitově v Polském Těšíně. Po exhumaci byl převezen do rodné obce. Sokolský odznak s heslem „Na stráž“ nebyl Mirkovi libivým heslem, ale závazným slibem, že zůstane na stráži a bude statečně svou zem bránit proti každému vetřelci i s nasazením vlastního života. Před touto vznešenou myšlenkou musely ustoupit nejdražší perly slzy matčiných očí, které ještě neoschly nad ztrátou již jednoho syna.

Touto poslední ztrátou se uzavírá šestileté utrpení naší sokolské jednoty a nastává nová doba lepších společenských řádů.

(dle zápisů kronikářky Štěpánky Bílkové v Sokolské kronice upravil Milan Hajdušek)

ODBOJÁŘ ANTONÍN VRÁBEL OCENĚN

Na nedávném slavnostním předávání pamětních medailí k 65. výročí konce druhé světové války se v reprezentativní místnosti radnice ve Frýdku-Místku sešlo šestnáct pamětníků, kteří je převzali z rukou generálního konzula Ruské federace Valerije Děrgačeva.

Na setkání se sešli vojáci Svobodovy armády, partyzáni i jejich pomocníci; pamětní medaile, které udělil ruský prezident Dmitrij Medvěděv, zde byly předávány lidem, kteří spolupracovali se sovětskými jednotkami.

Šestnáct lidí z mnoha tisíců, kteří se v době druhé světové války postavili rozpínacímu se fašismu. Bylo se třeba dostat přes hranice, přes Polsko či Slovensko, na konzulát do Krakova a pak dále,

Jedním z nich je i metylovský občan pan Antonín Vrábel. Bydlí naproti kostela. V Metylovicích bydlí 20 let. Mnozí z nás ho denně potkáváme, a přece jen málo víme o jeho odbojové činnosti za 2. světové války.

Je rodákem z Žermanic. Právě po záboru Těšínského Slezska polskou armádou začátkem října 1938, hraniční čára rozdělila tuto vesnici na dvě poloviny mezi okleštěnou Československou republikou a Polsko. Ten kdo bydlel na levém břehu říčky Lučiny, byl stále občan ČSR, kdo bydlel na pravém břehu, tak se z něj přes noc stál Polák.

Po okupaci německým vojskem 15. března 1939, především mnoho bývalých vojáků československé armády, se chtělo dostat pryč z republiky a začít aktivně bojovat proti rozpínajícímu se fašismu. Bylo se třeba dostat přes hranice, přes Polsko či Slovensko, na konzulát do Krakova a pak dále,

převážně do Francie. Jenže hranice byly již uzavřeny a jediná možnost byla jejich ilegální překročení. A zde sehráli velkou roli domácí lidé v roli převaděčů. Byli to znalci místního terénu a místních zvyklostí. Také mladičká Antonín Vrábel byl ve spolupráci s ostatními vlastenci jedním z nich.

Po této krátké epizodě zůstal napojený na ilegální odbojové struktury. Nebyl klasický partyzán z lesů, jeho činnost spočívala ve sběru informací a jejich následnému předávání odbojářům. Jeho akční zónou byly Beskydy, kde partyzánské hnutí bylo jedno z nejrozvinutějších. Pomáhal při ukrývání dezertérů a různých utečenců, zajišťoval jejich přechod do ilegality. Uměl německy, polsky, navíc se od nasazených ukrajinských pracovníků naučil rusky. Před koncem války, přešel frontu k Rudé armádě, a dělal tlumočnicka, informátora a poradce ruským partyzánským a vojenským velitelům.

Pan Vrábel byl za svou odbojovou činnost vícekrát oceněn. Má několik československých a českých medailí a pamětních listů. Nepočítá to, vlastně narychlo neví, kolik jich má přesně. Medaili, kterou vidím před sebou, mu udělil Miloš Zeman, jiná je z Ministerstva národní obrany.

Je držitelem i dvou ruských pamětních medailí. Právě jednu z nich nedávno dostal z rukou ruského generálního konzula v ČR.

Má mnoho vzpomínek na odboj, ale na jejich veřejnou prezentaci si rozhodně nepotrpí.

Pan Antonín Vrábel skoro celý život pracoval jako řidič autobusu. Jeho velkou zálibou bylo létání na větroních a malých letadlech. Je rovněž i dlouholetým a uznávaným členem Klubu dýmkařů. Zdraví už sice není to, co bývalo, ale taky se není co divit při věku 86 let.

Optimismus, vitalita a humor jej však doprovázejí celým životem.

Je vdovec, má 3 dcery a 5 vnúčků.

Milan Hajdušek

Pan Antonín Vrábel při rozhovoru

Pamětní deska majora Ambrože Bílka na škole, která nese jeho jméno

Pamětní deska bratrů Bílkových na hřbitově

Pamětní deska Miloše Čupy na Sokolovně

Pomník na Myslíku u místa, kde byli zavražděni i 2 občané z Metylovic

Památník amerického letce na úpatí Čupku

Americký letoun B-17 G, rozpětí 37 m, délka 25 m

Jen malá prohlubeň připomíná místo dopadu

Pamětní list k vyznamenání pro Antonína Vrábela

Pamětní medaile od ruského prezidenta

V měsíci květnu si připomeneme již 65. výročí osvobození České republiky od fašismu. Významný milník celosvětových dějin si v naší obci připomeneme ve středu 5. května v 17 hodin u památníku obětí 1. a 2. světové války u kostela v Metylovicích

Zve starosta obce.